

4/10 Rapport

Slutrapport
Program Jämi 2008–2010
ANNIKA OLSSON

Utgivare: Nationella sekretariatet för genusforskning
Göteborgs universitet
Box 200, 405 30 Göteborg
Tryckeri: Litorapid Media AB, Göteborg
ISSN 1404-4781
ISBN 978-91-976979-9-6
Göteborg 2010

Slutrapport
program Jämi 2008–2010

Program Jämi, Jämställdhetsintegrering i staten
vid Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet
Rapporten är författad av Annika Olsson
Programchef: Annika Olsson

The Swedish Government and Parliament have chosen the strategy of gender mainstreaming to achieve the objective of the national gender equality policy, i.e. that women and men shall have the same power to shape society and their own lives. In order to help achieve this objective, all government work shall be gender mainstreamed. This means the incorporation of a gender equality perspective in all decision making, at all levels and at all stages of the process, by the actors normally involved.

On 3 July 2008, the Swedish Secretariat for Gender Research at the University of Gothenburg was commissioned by the Swedish Government to support the gender mainstreaming work of government agencies, with the aim of creating long-termism and continuity in the gender equality work. The commission included four specific tasks:

- To further develop methods for gender mainstreaming.
- To create a forum for the exchange of experiences on gender mainstreaming.
- To inform of gender mainstreaming.
- To create conditions for long-term support for gender mainstreaming.

From 2008 to 2010, the Gender Mainstreaming Programme (Jämi) has worked to create the conditions for long-term support for the gender mainstreaming work of government agencies. This is Jämi's final report.

The work has been carried out through various initiatives (four conferences, eight workshops, seventeen seminars, a summer school, an undergraduate programme, networks, forums for the exchange of experience, etc.), which has involved around 2,000 participants. In addition, Jämi has carried out investigations and informed of gender mainstreaming and the programme's conclusions and results in printed publications, the press, and virtual media.

Coordination and transparency, as well as scholarly elucidation, have been cornerstones of Jämi's work. For temporary assignments, coordination is crucial in order to create permanent initiatives. Everything produced by Jämi has, therefore, been in collaboration with permanent actors so that what has been created in and through the programme has long-term ownership and can exist after the end of the programme period. According to the principle of open access, all material has been published and made available on the programme's website: www.jamiprogram.se.

It is important to emphasize that Jämi had been commissioned to create the conditions for long-term support for gender mainstreaming, and not to contribute to gender equality *per se*—even if this is the long-term goal of gender mainstreaming. For Jämi, the focus has, therefore, also been on, and as described in the commission, to investigate the *work* with gender mainstreaming. Through contextual analysis, a review of research and proven experience, as well as comparative studies of the views of government agencies and independent experts concerning successful work, Jämi has identified

a number of conditions, preconditions, requirements, success factors, and problems for work with gender mainstreaming. These can be summarized in the following ten points:

Jämi's ten points for successful gender mainstreaming

1. Political responsibility
2. Prioritization and sufficient resources
3. Clear direction and requirements
4. Clear follow-up objectives
5. Systematic, goal-oriented work that is followed up
6. Operational and context-specific work
7. Work based on research and proven experience
8. Justification of the utility of the issue and making its relevance visible
9. Education and consciousness raising
10. Ongoing processes

The points illustrate that gender mainstreaming involves work that is an ongoing process and which utilizes certain factors in order to be successful. The points, however, say nothing regarding the content of the work, e.g. what knowledge is important, or which objectives should be set. This is dependent on the content being time and place related. Hence, there are no details in Jämi's conclusions, e.g. that gender mainstreaming with an intersectionalist perspective can help avoid some of the problems that have been identified with the strategy, e.g. the risk of reinforcing stereotypes and norms, a too one-sided focus on women, and the risk of excluding large groups of citizens through homogenization.

Jämi has also contributed to the creation and development of a necessary gender mainstreaming infrastructure in the form of a national knowledge portal for gender mainstreaming; www.jämställ.nu; the website www.jamiprogram.se; the database Jämnda; an email list of the actors in the field; an undergraduate programme, Gender Mainstreaming from the Perspective of Intersectionality, 7.5 credits (Linköping University); documentation of knowledge in the form of reports and memoranda; networks and forums for the exchange of experience; as well as specific proposals for how equality requirements can be incorporated into procurement procedures, as tested in a procurement tool.

The proposals for further initiatives, as highlighted by Jämi, stress that long-term support for gender mainstreaming should develop and strengthen actors who presently either already have a central function in the Government's work with gender mainstreaming, or have a central supporting function within public administration. This should be done in combination with the mobilization of other central actors in society through increased coordination; the use of procurement as a tool; further investment into existing infrastructure, including, e.g., the knowledge portal; an overall understanding of the process; and focusing on research and the development of knowledge.

Nationella sekretariatet för genusforskning fick i juli 2008 regeringens uppdrag att ge stöd till statliga myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering. För att fullfölja uppdraget skapades Program Jämi – jämställdhetsintegrering i staten, som härmed lämnar sin slutrapport.

I uppdraget underströks vikten av samråd med berörda parter. Jämi har utvecklat samrådet till att också innefatta konkret samverkan, såväl med andra uppdrag som regeringen gav under samma tid, som med centrala aktörer på området. På så vis har resurserna kunnat användas mer effektivt och större resultat åstadkommas. Genom samverkan har Jämi också velat försäkra sig om att de initiativ som tagits varit eller blivit förankrade där de ska genomföras så att långsiktiga resultat och bestående processer kan säkerställas.

En tredje faktor som talar för samverkan är att det tvingar till reflektion över vad som är generellt och vad som är organisationsspecifikt när det gäller förändringsarbeten som jämställdhetsintegrering. Jämi vill särskilt tacka de myndigheter, organisationer och företag som på olika sätt medverkat i nätverk, utbildningar och workshops, kommit med väsentliga synpunkter på seminarier och konferenser samt deltagit i gemensamt arbete med att utveckla infrastruktur som kunskapsportalen jämställ.nu.

Program Jämi har haft en relativt liten organisation och fungerat som en självständig enhet under sekretariatet. Programmet byggdes upp av Anne-Marie Morhed som inledningsvis var föreståndare för sekretariatet och som sedan 1 september 2009 fungerat som senior rådgivare i Jämi. Annika Olsson har varit programansvarig för Jämi sedan februari 2009. Övriga medarbetare har, under olika tider, varit Nardin Crisbi, Elin Bengtsson, Christer Wigerfeldt samt personal vid sekretariatet.

De skäl regeringen angav till att placera uppdraget vid Nationella sekretariatet för genusforskning vilade på bedömningen att det fanns behov av en brygga mellan forskningen och myndigheternas jämställdhetsarbete så att kunskapsbasen i arbetet med jämställdhetsintegrering kunde stärkas. Till de slutsatser som dragits inom Jämi hör bland annat ett fortsatt behov av en sådan brygga, men också ett behov av ökad forskning på området.

Dessa och andra förslag på fortsatta insatser återfinns under rubriken Slutsatser i rapporten. Där redovisas också identifierade framgångsfaktorer och behov samt den infrastruktur som Jämi bidragit till att bygga upp under programtiden. Det är vår förhoppning att Jämis arbete och föreliggande rapport ska utgöra en god grund för fortsatt arbete med jämställdhetsintegrering inom statliga myndigheter.

Göteborg 2010-11-17

Kerstin Alnebratt
Föreståndare Nationella sekretariatet för genusforskning

Summary	5
Förord	7
Innehåll	9
Inledning	11
Slutsatser	11
Resultat och identifierade effekter	12
Förslag på fortsatta insatser	19
Uppdrag	22
Utförare	23
Program	24
Organisation	25
Samtida uppdrag	26
Bakgrund och förutsättningar för jämställdhetsintegrering	27
Strategins historia	27
Internationella ramverk	27
Europa och EU	28
Tidigare svenska uppdrag	30
Jämi:s fyra uppgifter	32
Att skapa forum för erfarenhetsutbyte	32
Att informera om jämställdhetsintegrering	32
Att vidareutveckla metoder	33
Att skapa förutsättning för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering	34
Insatser	34
Inventering, kartläggning, utredning	35
Kunskapsportal	41
Databasen Jämnda, Jämställdhets-DAtabasen,	42
Högskoleutbildning	42
Sommarskola	44
Konferenser	45
Seminaries	45
Workshoppar	46
Forum för Tvärsektoriella frågor	46
Uppdragsnätverket	47
Nätverk för jämställdhetsintegrering	47
Existerande nätverk	47
Möten och enskild rådgivning	47
Internationella kontakter	48
Webbplats	48
Nyhetsbrev	48
Sociala medier	48
My Newsdesk	48
Annonsbilaga	48
Riktade och allmänna utskick	48
Lessons learned	49
Bilagor	50
Jämi:s 10 punkter för framgångsrik jämställdhetsintegrering	50
Modell för jämställdhetsintegrering i staten	51
Samverkansprojekt	52
Regeringsuppdrag	55
Program Jämi	61

INNEHÅLL

Jämställdhetsintegrering är den strategi som Sveriges regering och riksdag valt för att uppnå målet med den nationella jämställdhetspolitiken: att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. För att bidra till att detta mål uppnås ska all statlig verksamhet jämställdhetsintegreras. Det innebär kortfattat att ett jämställdhetsperspektiv ska införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet.

Under två och ett halvt år har Program Jämi, jämställdhetsintegrering i staten, på regeringens uppdrag arbetat med att skapa förutsättningar för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten. Program Jämi har varit placerat vid Nationella sekretariatet för genusforskning vid Göteborgs universitet.¹ Detta är program Jämi:s slutrapport.

Grundläggande i Jämi:s arbete har varit samverkan och transparens, liksom vetenskaplig belysning. För tidsbegränsade uppdrag är samverkan avgörande för att skapa insatser som är bestående. Allt Jämi har producerat har därför skett i samverkan med permanenta aktörer så att det som skapats i och genom programmet har ett långsiktigt ägarskap och möjligheter att bestå efter Jämi:s programperiod. Allt material är också publicerat och tillgängliggjort via Jämi:s webbplats www.jamiprogram.se, enligt open access principer, och mycket finns tillgängliggjort via den kunskapsportal kring jämställdhetsintegrering Jämi bidragit till att utveckla: www.jamstall.nu.

Rapporten är upplagd på följande vis. Först kommer en redovisning av programmets sammanfattande slutsatser med resultat och identifierade effekter samt förslag på fortsatt arbete. Därefter följer en redovisning av regeringens uppdrag, bakgrunden till varför just Nationella sekretariatet för genusforskning fick uppdraget och programmets utformning. Sedan följer ett avsnitt som fokuserar Jämi:s förutsättningar och som bl.a. innefattar strategins historia, internationella ramverk och tidigare svenska uppdrag. Därefter följer en redovisning av uppdragets uppgifter och hur Jämi arbetat för att uppfylla dem med mer ingående beskrivningar av olika insatser. Rapporten avslutas med *lessons learned*. I bilagorna återfinns regeringens uppdrag, promemorian som lade grunden till program Jämi samt samverkansaktörer. Dessutom återfinns där också två bilder: en som föreställer Jämi:s tio punkter för framgångsrikt arbete med jämställdhetsintegrering och en som beskriver olika stöd för jämställdhetsintegrering i staten.

Program Jämi har 2008-2010 haft regeringens uppdrag att skapa förutsättningar för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten. Detta har skett genom insatser av olika slag (fyra konferenser, åtta workshoppar, 17 seminarium, sommarskola,

¹ För mer information om Nationella sekretariatet för genusforskning, se www.genus.gu.se.

högskoleutbildning, nätverk, forum för erfarenhetsutbyte o.s.v.) som har involverat omkring 2000 deltagare. Därtill har Jämi utrett och informerat om jämställdhetsintegrering och programmets slutsatser och resultat i rapporter och pm, via webbplats och den nationella kunskapsportalen www.jamstall.nu samt i en annonsbilaga. Kartläggning, tillgängliggörande, erfarenhetsutbyte och vetenskaplig belysning har varit ledstjärnor i arbetet. Samverkan har varit den grundläggande strategin. Transparens en viktig princip.

Det är viktigt att understryka att program Jämi:s uppdrag varit att skapa förutsättningar för långsiktigt *stöd* för jämställdhetsintegrering, inte bidra till ökad jämställdhet i sig även om detta är strategin jämställdhetsintegrerings yttersta mål. Fokus i Jämi:s arbete har därför också legat på att, som uppdraget beskriver, undersöka *arbetet* med jämställdhetsintegrering: dess villkor och förutsättningar, behov, framgångsfaktorer och problem.

Program Jämi:s arbete har gett olika slags resultat. En del av resultatet är av materiell karaktär, som den infrastruktur Jämi bidragit till att skapa, annat är av mer immateriell karaktär, som kunskapsunderlag samt identifierade framgångsfaktorer och identifierade behov och problem.

Det är också viktigt att framhålla att delar av det som forskning och beprövad erfarenhet lyfter fram som framgångsfaktorer eller problem i arbetet med jämställdhetsintegrering inte skiljer sig från arbete som berör andra frågor eller utvecklingsarbete rent generellt. Det innebär att en del av Jämi:s slutsatser underbygger det som tidigare studier, utredningar och arbeten kommit fram till.

Resultaten rör sig dessutom mellan olika nivåer, från mer övergripande perspektiv till det mer konkreta dagliga arbetet i en verksamhet. Den genomgång som följer nedan är det sammantagna resultatet av programmets insatser. Mer ingående beskrivningar av enskilda utredningars resultat återfinns i de rapporter Jämi publicerat. Dessa finns tillgängliga via Jämi:s webbplats, som efter Jämi:s programperiod fungerar som ett arkiv. Där kommer all relevant fakta om program Jämi finnas samlad och tillgängliggjord.

Resultat och identifierade effekter

Genom omvärldsanalys, genomgång av forskning och beprövad erfarenhet samt jämförelser av myndigheters och fristående experters syn på framgångsrikt arbete med jämställdhetsintegrering har Jämi identifierat ett antal framgångsfaktorer och behov. Dessa kan sammanfattas i 10 punkter:

10 punkter för framgångsrik jämställdhetsintegrering

1. Politiskt ansvarstagande
2. Prioritering och tillräckliga resurser
3. Tydlig styrning och tydliga krav
4. Tydliga uppföljningsbara mål
5. Systematiskt målinriktat arbete som följs upp
6. Verksamhetsnära och kontextanpassat arbete
7. Arbete med utgångspunkt i forskning och beprövad erfarenhet
8. Motivering av frågans nytta och synliggörande av dess relevans
9. Utbildning och medvetandegörande
10. Ständigt pågående process

Punkterna synliggör att det är fråga om ett arbete som är en ständigt pågående process och som för att vara framgångsrikt drar nytta av vissa faktorer. Punkterna säger dock ingenting om vilket innehållet i arbetet ska vara: exempelvis vilken kunskap som är betydelsefull eller vilka mål som ska sättas. Detta beroende av att innehållet är relaterat till tid och plats.

Identifierade framgångsfaktorer

Ett systematiskt och målinriktat arbete som också följs upp är en tydlig framgångsfaktor. Ett systematiskt målinriktat arbete kräver också tydliga, konkreta och uppföljningsbara mål. Det innebär att arbetet med jämställdhet inte bara behöver implementeras utan också synliggöras i den statliga förvaltningens styrsystem, regelbundet efterfrågas i myndighetsdialoger och bli en naturlig del av årsredovisningar.

Att ha ledningens stöd är en tydlig identifierad framgångsfaktor. Det innebär också att det finns ett identifierat behov av utbildning kring frågorna för chefer och ledning i statlig förvaltning som ger kunskap om jämställdhetsintegrering i sig: dess mål, nytta och funktion både i samhället i stort och för den enskilda myndigheten.

Verksamhetsnära och kontextanpassat arbete är en tydlig framgångsfaktor. Det är viktigt att myndigheten förstår funktionen och nyttan med jämställdhetsintegrering i och av den egna verksamheten och organisationen. Men det är också betydelsefullt att myndigheten förstår sin roll och funktion i ett mer övergripande samhällsperspektiv och mer specifikt varför de nationella jämställdhetspolitiska målen är relevanta i deras verksamhet. Brist på konkretisering är ett direkt hinder i arbetet med jämställdhetsintegrering.

Samverkan är en tydligt identifierad framgångsfaktor. Program Jämi visar att samverkan mellan centrala aktörer inom fältet jämställdhetsintegrering är en grund för att skapa långsiktig hållbarhet i arbetet, men att samverkan också kan bidra till effektivitet och hushållning med statens resurser.

Forsknings- och kunskapsbaserat arbete är en tydligt identifierad framgångsfaktor. Även om behoven av kunskap är beroende av situation och kontext, behövs en förståelse för vad jämställdhetsintegrering är och kan innebära. Det understryker vikten av att forska på frågor och problem centrala för jämställdhetsintegrering, men också att det finns en kontinuerlig kontakt mellan forskning och praktik så att ny forskning kommuniceras och distribueras, och att erfarenhetsbaserad kunskap når in i forskningssamfundet.

Jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv kan bidra till att undvika några av de problem som forskning identifierat med strategin: exempelvis risk av förstärkning av stereotyper och normer, en alltför ensidig fokusering på kvinnor, samt en risk av exkludering av stora grupper medborgare genom homogenisering. ”En viktig utgångspunkt för intersektionella analyser är att människors erfarenheter, identiteter och möjligheter är givna utifrån en rad olika positioner i samhället som inte kan förstås isolerade från varandra. Kvinnor är således aldrig ’bara’ kvinnor eftersom könsrelationer – lika lite som klass, etnicitet eller sexualitet – inte är tillräckliga för att förklara hur ojämlikhet uppstår och på vilket sätt makt utövas.”² Jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv kan därför bidra till att utveckla arbetet så att fler inkluderas i, påverkas av och nås av arbetet. Detta kan i sin tur påverka möjligheterna att bidra till att uppnå de nationella jämställdhetspolitiska målen.

Erfarenhetsutbyte mellan aktörer från olika fält är en identifierad framgångsfaktor. Program Jämi:s erfarenheter visar att det ger möjlighet till nya perspektiv och ny kunskap. Det är dessutom starkt efterfrågat.

För målgruppen anpassad kommunikation är en identifierad framgångsfaktor. Att exempelvis tala om och visa på att jämställdhetsintegrering både är en fråga som rör grundläggande demokratiska rättigheter och att det handlar om myndigheters prestationer, deras kvalitet, effektivitet och hushållning med statens resurser vidgar diskussionen och bidrar till att skapa en förståelse kring varför jämställdhetsintegrering berör alla myndigheter och hur det är möjligt att arbeta.

Identifierade behov

Det finns ett konstaterat behov av att **utveckla, stärka och samordna den statliga styrningen så att den blir tydligare** och har möjlighet att fungera som ett stödjande och vägledande ramverk. Detta så att myndigheterna kan utföra sina uppdrag på ett vis som är effektivt, av hög kvalitet och kan bidra till ett hållbart och demokratiskt samhälle med ökad jämställdhet.

Det finns en dokumenterad **osäkerhet bland myndigheter kring vilket uppdrag man har i fråga om jämställdhetsintegrering** som orsakar onödiga problem och hinder.

² Citatet hämtat från *Nationalencyklopedins* text om intersektionalitet, författad av Paulina de los Reyes: <http://www.ne.se/intersektionalitet>.

Detta kan delvis relateras till statens nya styrmodell och relationen mellan förordning, instruktion, regleringsbrev, myndighetsdialog, generella och specifika uppdrag, men är oavsett orsak ett problem i arbetet med jämställdhetsintegrering.³

Det finns ett behov av att **se över och samordna inom statlig förvaltning använd terminologi**. En ökad medvetenhet om behovet av att använda en för den statliga förvaltningen anpassad terminologi kan möjligtvis leda till bättre kommunikation och ökad förståelse för nyttan med jämställdhetsintegrering, dess funktion i relation till myndigheters verksamhet och de nationella jämställdhetspolitiska målen. Det kan också bidra till att förbättra kommunikationen mellan det som regeringen betecknar som leverantörer och kunder i det uppdrag som Jämi verkat utifrån.

Det finns ett behov av **fortsatt arbete för att skapa en mer bestående brygga mellan praktisk och teoretisk kunskap, samt mellan fälten i sig**. En sådan brygga kan bidra till att öka användningen av vetenskapligt belysta metoder och systematiskt målinriktat arbete i myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering samt också bidra till att identifiera relevanta forskningsproblem som utvecklar och stärker forskningsfältet.

Det finns behov av **uppföljning och normering** kring jämställdhetspolitiska frågor i statlig förvaltning (och politik).

Det finns behov av **utvecklad beställarkompetens hos myndigheter**. Detta för att på ett bättre vis bidra till att myndigheter mer effektivt kan nyttja konsultmarknad och experter utanför myndigheten som stöd i arbetet med att jämställdhetsintegrera och kvalitetssäkra verksamheten. Konsultmarknaden behöver dessutom inse värdet och behovet av jämställdhetskompetens och jämställdhetsperspektiv för att kunna utvecklas och möta efterfrågan av stöd från statliga myndigheter.

Det finns behov av **ny och mer forskning på området jämställdhetsintegrering**.

3 Som utredningen *Ett stabbsstöd i tiden* uttrycker det: ”Enligt utredningens mening bör den konkreta förvaltningspolitiska utvecklingen ske i myndigheterna och genom utveckling av deras dagliga verksamheter. Därmed kommer den också att utgöra en central del av myndighetsledningarnas ansvar. Detta medför att regeringens styrning mot centrala förvaltningspolitiska mål i betydande utsträckning bör ske i det direkta samspelet mellan regeringen och myndighetsledningarna. Myndighetsdialogen bör då vara regeringens viktigaste instrument i styrningen av myndigheterna vid sidan av förordningar och anslag. För att ge underlag för regeringens styrning visavi myndighetsledningarna krävs ett gott beslutsunderlag. Ett sådant åstadkoms bland annat genom att det finns väl fungerande uppföljningssystem och utvärderingsfunktioner vilka kan ge signaler om hur verksamheterna utvecklas. Utifrån en mer komplex syn på styrning bör också uppföljning och utvärdering utformas så att dessa komplexa samband tydliggörs. Detta påverkar synen på styrning men också utformningen av uppföljning och utvärdering av statliga myndigheter och verksamheter.” *Ett stabbsstöd i tiden*, SOU 2008:22, s. 10.

Det finns behov av att **enskilda aktörer, projekt och program dokumenterar sitt arbete med jämställdhetsintegrering** så att kunskap och erfarenheter har möjlighet att bevaras och utgöra grunden för fortsatt arbete.⁴

Det finns behov av att olika **aktörer samordnar sitt arbete, och även samverkar**, så att statliga insatser kan riktas mot de områden som behöver prioriteras och dubbelarbete undviks.

Det finns behov av att **material som produceras inom offentligt finansierade program eller verksamheter tillgängliggörs enligt open access principer**, d.v.s. så att det finns en fri tillgång till materialet via internet.

Det finns behov av att **material, erfarenheter och kunskap kring jämställdhetsintegrering synliggörs och sprids** så att fler aktörer och medborgare har möjlighet att inse nytan med jämställdhetsintegrering, och vilken funktion den statliga förvaltningen har i arbetet med att verka för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen. Transparens är en viktig princip.

Infrastruktur som Jämi utvecklat

Kunskapsportal

Den nationella Kunskapsportalen kring jämställdhetsintegrering www.jamstall.nu som Jämi utvecklat i samverkan är viktig infrastruktur i myndigheters och andra aktörers arbete med jämställdhetsintegrering.

I dagsläget identifierade effekter av portalen är ökad och bättre överblick av kunskapsläget inom jämställdhetsintegrering; ökad och bättre överblick av forskningsläget; ökad och bättre överblick av metoder för jämställdhetsintegrering; ökad överblick av aktörer inom fältet; ökad tillgänglighet till kunskap och forskning; ökad tillgänglighet till vidareutvecklade metoder, verktyg och beprövade arbetssätt; ökad tillgänglighet till aktörer i fältet; bättre dokumentation av projekt; samverkan som bidragit till samordning, hushållning och effektivitet; nya forum för erfarenhetsutbyte; nya målgrupper som getts möjlighet att mötas; unikt nätverk/innovationskluster som skapats med centrala aktörer i fältet.

Databas

Databas Jämda innehåller forskning och rapporter om jämställdhetsintegrering och utgör grundläggande infrastruktur inom området. Databasen ger en god översikt över och tillgång till forskning och kunskap om jämställdhetsintegrering; hur man har arbetat, vad som varit framgångsrikt, vilka problem som identifierats etc. Denna kunskaps-

4 Som även Delegationen för jämställdhet i högskolan påpekar har mycket arbete inom området inte dokumenterats, och därmed gått förlorat. Se Mia Heikkilä & Annelie Häyrén Weinstäl, *Kartläggning och analys av jämställdhetsinsatser vid svenska lärosäten 2000-2009*, Rapport 2009:1.

bas är en del av ett långsiktigt stöd i arbetet med jämställdhetsintegrering. I dagsläget identifierade effekter av databasen är ökad och bättre överblick av kunskapsläget inom jämställdhetsintegrering; ökad och bättre överblick av forskningsläget; ökad tillgänglighet till kunskap och forskning samt ökad överblick av metoder och verktyg för jämställdhetsintegrering.

Utbildning

Jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv, 7,5 p som ges av Linköpings universitet är viktig infrastruktur i arbetet med jämställdhetsintegrering.

Genom att höja kunskapsnivån i statliga myndigheter och bidra till ökad samverkan mellan forskare och praktiker bidrar utbildningen till att kvalitetssäkra arbetet med jämställdhetsintegrering och myndigheternas verksamhet generellt. Det kan också bidra till att utveckla forskningen. Genom att fungera som ett forum för erfarenhetsutbyte och ge möjlighet till nya nätverk kan utbildningen i sig också generera ny infrastruktur.

I dagsläget identifierade effekter av utbildningen är ökad kunskap om forskning kring/ metoder för jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv bland statliga myndigheter; ökad kunskap om forskningsfronten bland statliga myndigheter; erfarenhetsutbyte mellan myndigheter, och mellan myndigheter och forskare; vidareutveckling av metoder för jämställdhetsintegrering; forum som kan skapa nya nätverk samt brygga mellan forskning och praktik.

Kunskapsunderlag

Jämi har under programmet tagit fram kunskapsunderlag som publicerats i form av rapporter och pm, tillgängliga att läsa och ladda ned via Jämis webbplats. Dessa rapporter är resultatet av olika utredningar och kartläggningar som undersökt hur statliga myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering är reglerat och styrs, omvärldens betydelse för det nationella arbetet med jämställdhetsintegrering, hur myndigheter arbetar i praktiken och hur de själva uppfattar arbetet och de behov av stöd som finns, jämställdhetspolitikens genomslag i statsbudgeten, myndigheters konkreta erfarenheter av jämställdhetsintegrering och deras syn på framgångsfaktorer, vad forskningen säger om framgångsfaktorer och falluckor, vilka kunskaps- och forskningsluckor som finns, samt hur jämställdhetsintegrering kan integreras i myndigheters ordinarie kvalitetssäkrande arbete. Dessutom har Jämi gett i uppdrag åt VHS och ESV samt upphandlingskonsulten Primona att ta fram underlag som undersöker hur jämställdhetskrav kan ställas vid upphandling och uppföljning samt hur jämställdhet kan integreras som en del i statens ordinarie styr- och uppföljningssystem.

Genom detta kunskapsunderlag har Jämi bidragit till att arbetet med jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter i allt högre utsträckning kan ske på vetenskaplig och kunskapsbaserad grund, vilket kan bidra till ett systematiskt kvalitetssäkrande arbete. Genom detta kunskapsunderlag har också Jämi bidragit till att jämställdhetsintegrering kan bli ett växande forskningsfält som kan bidra med relevant och grundläggande

kunskap. Svensk forskning har alla förutsättningar att bli världsledande på fältet och svenska forskningsfinansiärer kan bidra till detta genom att identifiera fältet som ett strategiskt område.

I dagsläget identifierade effekter av rapporterna är vidareutveckling av metoder för jämställdhetsintegrering; ökad kunskap om myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering; ökad kunskap om framgångsfaktorer och hinder i myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering; ökad kunskap om behov av stöd i arbete med jämställdhetsintegrering; ökad kunskap om metoder och verktyg; påbörjat arbete med jämställdhetsintegrering i vissa myndigheter; vetenskaplig belysning av metoder och arbetssätt; ökad kunskap om jämställdhetspolitikens genomslag i statsbudgeten; ökad kunskap om forskningsläget; identifierade kunskaps och forskningsluckor; ökad kunskap om hur jämställdhet kan integreras i statens befintliga stödstrukturer; ökad kunskap om kravställande kring jämställdhet/sociala hänsyn vid upphandling samt ökad kunskap om konsultmarknaden.

Upphandling

Jämi:s arbete har bidragit till att uppmärksamma behovet av möjligheten att ställa jämställdhetskrav vid upphandling. Målsättningen har varit att bidra till att synliggöra att all relevant offentlig upphandling har möjlighet att ställa krav på sociala hänsyn (den juridiska termen som innefattar jämställdhet), vilket kan bidra till att jämställdhetsintegrera statliga myndigheters verksamhet samt påverka samhället i stort.

I dagsläget identifierade effekter av projekt upphandling: ökad kunskap om relationen jämställdhet – upphandling; tydliggörande av hur det är möjligt att ställa krav på jämställdhet i offentlig upphandling i relation till det juridiska ramverket; undanröjda hinder för kravställande av sociala hänsyn vid upphandling; synliggörande av upphandlingsprocessens betydelse i arbetet med jämställdhetsintegrering; ökad kunskap om myndigheters beställarkompetens samt ökad kunskap om konsultmarknaden.

Nätverk och forum för erfarenhetsutbyte

De nätverk och forum för erfarenhetsutbyte Jämi bidragit till att skapa: Kunskapsportalen, Forum för tvärssektoriella frågor, Uppdragsnätverk, Nätverk för jämställdhetsintegrering m.fl. ger möjlighet till utbyte och dialog mellan myndigheter, men också mellan myndigheter, forskare, konsulter och civila samhället. Detta är en viktig del av infrastrukturen för jämställdhetsintegrering som kan bidra till att stärka kvaliteten i myndigheters arbete och har möjlighet att bidra till ökad jämställdhet i samhället.

I dagsläget identifierade effekter av nätverk och forum för erfarenhetsutbyte: ökat informationsutbyte mellan olika aktörer: myndigheter emellan men också mellan myndigheter, forskare, konsulter, civila samhället och andra aktörer (som SKL); vidareutveckling av metoder för arbete med jämställdhetsintegrering; ökad kunskap om relationen mellan jämställdhet/jämlikhet, jämställdhet/mångfald och likabehandling; ökad

kunskap om arbetssätt och praxis myndigheter emellan; ökad dialog mellan myndigheter men också mellan myndigheter, forskare, konsulter, civila samhället och andra aktörer (som SKL); bättre överblick över pågående arbete och jämställdhetspolitiska satsningar samt samordning mellan pågående arbete med jämställdhetsintegrering.

Jämi:s webbplats: www.jamiprogram.se

Jämi:s webbplats har samlat information kring pågående arbete med jämställdhetsintegrering och dokumenterat programmets arbete. Webbplatsen finns kvar och fungerar som ett arkiv. Detta för att ge möjlighet att bygga vidare på det arbete Jämi initierat och de erfarenheter och slutsatser Jämi gjort som program.

Epostlista Jämilistan

Jämi har under sin programperiod byggt upp en epostlista som samlar centrala aktörer inom fältet jämställdhetsintegrering. Jämilistan administreras efter Jämi:s programperiod av Nationella sekretariatet för genusforskning och utgör viktig infrastruktur i det fortsatta arbetet med jämställdhetsintegrering.

Ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten behöver ett tydligt politiskt ägarskap och ansvarstagande. Forskning visar att politisk ansvarstagande och politiska initiativ har varit avgörande både för enskilda jämställdhetspolitiska insatser och för jämställdhetspolitiska framsteg.⁵ Grundläggande i ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten är att politiken tar detta ansvar.

Förslag på
fortsatta insatser

Därutöver har program Jämi mot bakgrund av programmets slutsatser och resultat följande förslag på fortsatta insatser för att bidra till att skapa ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten:

Förstärkning av centrala aktörer i staten

Ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering bör utveckla och förstärka aktörer som i dagsläget antingen har en central funktion i statens arbete med jämställdhetsintegrering eller en central funktion som stöd i statlig förvaltning.

Ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten kan dra nytta av en central samordningsfunktion inom Regeringskansliet som kan samordna statens insatser på området, ta ansvar för omvärldsbevakning och uppdatering av mål och planer samt kommunicera statliga direktiv på området. Funktionen kan också användas för att ge direkt stöd i myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering genom att bistå i de processer varje myndighet kontinuerligt behöver ta sig igenom för att omsätta nationella jämställdhetsmål till verksamhetsmål.

⁵ Se t.e.x. Anita Nyberg, *Mycket snack och lite verkstad? Jämställdhetspolitikens genomslag i statsbudgeten 1980-2012*, Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforskning rapportserie 2010:1 samt Kerstin Alnebratt, *Meningen med genusforskning – så som den framträder i forskningspolitiska texter 1970–2000*, Göteborg : Acta Universitatis Gothoburgensis, 2009.

De statliga stabsmyndigheterna, vars primära uppgift är att fungera som stöd för statliga myndigheter inom områden som styrning, uppföljning, kompetens och resursförsörjning, upphandling, kan i högre grad användas och fylla en viktigare funktion i arbetet med att jämställdhetsintegrera staten. Genom att ge enskilda stabsmyndigheter i uppdrag att fungera som ett stöd i statens arbete med att jämställdhetsintegrera sin verksamhet kan staten utveckla sin styrning och uppföljning och därigenom bygga vidare på och ta tillvara tidigare kunskap, arbete och erfarenheter. Program Jämi har genom samverkan inlett ett sådant arbete, och föreslår att det utreds vidare hur stabsmyndigheterna kan fungera som stöd i arbetet med jämställdhetsintegrering i staten, samt vilken kompetens och vilka resurser som behövs för att genomföra ett sådant arbete.

Länsstyrelserna har under en lång tid haft ett särskilt uppdrag i statens arbete med jämställdhetsintegrering. Den kunskap, erfarenhet och det kontaktnät de besitter kan utvecklas och i högre grad användas för att sprida kunskap och information om jämställdhetsintegrering samt för att där det är möjligt samordna arbete inom regioner samt mellan regioner och lokal, regional samt nationell nivå.

Nationella sekretariatet för genusforskning har en unik position i fältet genom sin överblick över forskningen, sitt utarbetade kontaktnät och sin etablerade informationsfunktion när det gäller att sprida aktuell genusforskning. För att tillgodose behovet av en brygga mellan forskning och praktik kan sekretariatet utöver sitt ordinarie uppdrag få ett särskilt ansvar att förmedla praktisk forskning till aktörer som är centrala i arbetet med jämställdhetsintegrering. På så sätt kan sekretariatet ta till vara, upprätthålla och utveckla de nätverk och den kunskapsbank som Program Jämi har byggt upp. Det utökade uppdraget bör ske i samverkan med andra myndigheter och organisationer som också har fått regeringens uppdrag att arbeta med jämställdhetsintegrering.

Fortsatt satsning på infrastruktur: Kunskapsportal och sommarskola

Ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten behöver ta tillvara, utveckla och stärka befintlig infrastruktur inom området, inte minst den som byggts upp under de senaste årens satsningar. Här ges två exempel:

Den Nationella kunskapsportalen kring jämställdhetsintegrering (www.jämställ.nu), som Jämi tillsammans med sina samverkanspartners bidragit till att utveckla, har blivit ett viktigt stöd i arbetet med jämställdhetsintegrering i landet. Portalen skulle dock kunna bli ett än starkare stöd i arbetet med jämställdhetsintegrering. För det krävs kontinuerlig uppdatering och utveckling av interaktivitet på hemsidan. Portalen skulle dessutom med fördel kunna fungera som nav för ett utbildnings- och inspirationsarbete. För att åstadkomma detta krävs långsiktig finansiering. Med ett utökat uppdrag (se ovan) skulle Nationella sekretariatet för genusforskning kunna fylla en koordinerande funktion i ett sådant arbete. För att öka genomslagskraften och för att åstadkomma vidare spridning vore det dessutom önskvärt att fler aktörer som t.ex. länsstyrelserna involveras i arbetet.

Den sommarskola som Jämi bidrog till att utveckla utgör ett utmärkt forum för erfarenhetsutbyte som kan vidareutveckla och kvalitetssäkra arbetet med jämställdhetsintegrering. Skolan behöver dock ett långsiktigt ägarskap för att fylla denna funktion.

Mobilisering av centrala aktörer i samhället

Ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten behöver också mobilisera andra centrala aktörer i det svenska samhället, exempelvis arbetsmarknadens parter och det civila samhället, för att skapa en bred bas och dra nytta av den samlade kompetens och erfarenhet som finns.

Utvecklad samverkan

Ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten behöver i allt högre grad bygga på samverkan. Både på grund av att samverkan stärker enskilda projekt men också därför att samverkan är grundläggande i och för den samtida välfärdsstaten. Utvecklad samverkan är också något som regeringen lyfter fram som en viktig grund för att främja jämställdhet och åtgärda problem relaterade till jämställdhet.⁶

Upphandling

Ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten behöver i allt högre grad utnyttja de möjligheter som finns att ställa krav på jämställdhet i upphandling. Jämi har inlett ett arbete som undersökt om och hur det är möjligt att ställa jämställdhetskrav vid upphandling och föreslår att frågan utreds vidare.

Helhetsgrepp på processen

Ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten kan dra nytta av ett helhetsgrepp på frågor som berör långsiktig hållbarhet. Ett hållbarhetsråd som övervakar frågor som berör jämställdhet och miljö kan underlätta en sådan utveckling.

Forskning och kunskapsutveckling

Ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i staten är i behov av utvecklad forskning på området jämställdhetsintegrering. De utmaningar för framtida forskning som Jämi identifierat är av särskild betydelse är: forskning kring jämställdhetsintegrering generellt, forskning med fokus på resultat av och effekter av olika insatser, komparativa studier av olika slag (både tid och rum), studier med intersektionellt perspektiv och forskning med utgångspunkt i statsbudgetar och andra budgetar. Ny forskning kan bidra till ökad kunskap om jämställdhetsintegrering generellt och strategins effekter och resultat mer specifikt. Detta kan i sin tur bidra till ett bättre underlag i arbetet med jämställdhetsintegrering, vilket kvalitetssäkrar myndigheters arbete och kan bidra till att öka jämställdheten i samhället.

⁶ Regeringens skrivelse 2009/10:234, Redovisning av den särskilda jämställdhetssatsningen.

Sverige har som nation genom sin starka historia på området och sin starka ställning på genusforskningsfältet dessutom en unik möjlighet att bli världsledande inom området. Detta kan ske genom att lyfta jämställdhet som strategiskt forskningsområde samt genom satsningar som utvecklar befintlig forskning och som utvecklar ny forskning.

Den mångåriga satsning inom fältet som gjorts av bl.a. forskningsfinansiären Vinnova, genom program som TIGER (Tillämpad genusforskning för starka forsknings- och innovationsmiljöer) och BEGINN (behovsmotiverad genusforskning för innovation och tillväxt) och som haft en avgörande betydelse för kunskapsutvecklingen inom området, behöver fortsätta samt stärkas och utvecklas. Vinnovas position inom fältet innovation har bidragit till att ge nya nödvändiga perspektiv på området och dessutom bidragit till värdefull ny kunskap på många områden – inte minst kring hur ett framgångsrikt utvecklingsarbete kan utföras. För att ytterligare stärka Sveriges position inom området finns det dock behov av att vidga fältet, undersöka fler problem och engagera fler aktörer inom fältet: både finansiärer och forskare. Vetenskapsrådet, Fas och Formas har haft satsningar inom genusforskningsfältet och riktade satsningar som exempelvis Kvinnors hälsa som varit av betydelse, men kan spela en mer avgörande roll i en framtida satsning mer specifikt riktad mot frågor som är direkt relevanta för jämställdhetsintegrering och jämställdhet generellt.

UPPDRAG

Bakgrunden till Jämi är att Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet, den 3 juli 2008 fick ett regeringsuppdrag med uppgift att ge stöd till statliga myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering i syfte att skapa långsiktighet och kontinuitet i jämställdhetsarbetet.

Uppdraget innefattade fyra utpekade uppgifter:

- **Att vidareutveckla metoder för jämställdhetsintegrering:** mer specifikt genom att samla de erfarenheter som vunnits och återuppta det metodutvecklingsarbete som tidigare genomförts.
- **Att skapa ett forum för erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering:** mer specifikt ett öppet forum där myndigheter kan lära av varandra vad gäller problem och framgångsfaktorer i arbetet med jämställdhetsintegrering, samt också utveckla metoder.
- **Att informera om jämställdhetsintegrering:** mer specifikt genom att via webbplats och på andra lämpliga sätt tillgängliggöra information om jämställdhetsintegrering, samt förmedla kunskap om forskning om jämställdhetsintegrering.
- **Att skapa förutsättningar för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering:** mer specifikt genom att långsiktigt främja offentligt finansierade aktörers tillgång till stöd i deras arbete med jämställdhetsintegrering bl.a. genom kartläggning och behovsanalys av offentligt finansierade aktörers efterfrågan och tillgång på kompetens inom området. Därtill är upphandling av konsulttjänster ett område som mer specifikt bör ses över för att om möjligt ge specifikt stöd kring. Dessutom

ska uppdraget bidra till ökad kunskap och bättre kommunikation mellan leverantörer och kunder. Detta mot bakgrund av att regeringen bedömer att det stöd som efterfrågas i högre grad än idag bör kunna tillgodoses på en fristående konsultmarknad.

I uppdraget ingick också att samråda med olika berörda parter och aktörer såsom statliga myndigheter, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), länsstyrelserna, universitet och högskolor. Dessutom ingick att följa arbetet med jämställdhetsintegrering i EU och andra internationella organ liksom det arbete som bedrivs inom kommuner och landsting. En särskilt referensgrupp skulle inrättas med representanter för statliga myndigheter, SKL och Regeringskansliet.

Uppdraget skall slutredovisas senast den 31 december 2010. Redovisningen ska omfatta beskrivning av verksamheten, resultatredovisning, utvärdering av insatserna, analys av behovet av fortsatta insatser samt eventuella förslag till fortsatta insatser.

Utförare

Den främsta anledningen till att regeringen valde att ge uppdraget till Nationella sekretariatet för genusforskning är att, som man skriver i uppdraget: ”Regeringen gör bedömningen att det nu aktuella uppdraget kan stärka kunskapsbasen i arbetet med jämställdhetsintegrering och skapa en brygga mellan jämställdhetsforskningen och myndigheternas jämställdhetsarbete.”

Sekretariatets dåvarande uppgifter var enligt Förordning SFS 1997:61 (se bilaga) att

- överblicka genusforskningen i Sverige och aktivt främja spridningen av dess resultat,
- analysera behovet av genusforskning inom alla vetenskapsområden, och
- arbeta för ett ökat medvetande om genusforskningens och genusperspektivens betydelse.

Dessa hade det verkat enligt sedan starten den 2 september 1998, ledd av en styrelse utsedd av regeringen. Sekretariatet hade själv också i en skrivelse (*Genusforskning som prioriterat område, Lägesbeskrivning och prioriteringar inför forskningspropositionen 2008/09*) bl.a. argumenterat för att det borde kunna fungera som en brygga mellan jämställdhets- och genusforskningen och andra myndigheter, regering och riksdag när det gäller bl.a. jämställdhetspolitik. Sekretariatet kunde enligt skrivelsen ha en överbryggande funktion.

Under den period som Jämi verkat har Nationella sekretariatet för genusforskning genomgått en förändring. Hösten 2009 beslutade regeringen att sekretariatets verksamhet och uppdrag fortsättningsvis skulle ges som ett direkt uppdrag till Göteborgs universitet, därmed upphörde styrelsens funktion som ansvarig för verksamheten. I samband med detta inrättas under våren 2010 ett s k insyningsråd som ska fungera vägledande och rådgivande för sekretariatet.

Sekretariatets uppdrag är nu formulerat enligt följande:

- Förbättra villkoren för genusforskning av hög internationell klass
- Synliggöra svensk genusforskning och bidra till samverkan med omvärlden
- Underlätta svensk genusforskningens internationalisering. (Se www.genus.gu.se)

Program

Nationella sekretariatet för genusforskning arbetade utifrån uppdraget fram ett program för jämställdhetsintegrering i staten, program Jämi. Programmet presenterades i ett PM 2008-09-16.⁷

Enligt detta dokument hade programmet som ambition att vara övergripande, att stödja samt underlätta myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering. Detta genom att stimulera och utveckla redan existerande arbete som utförs av konsulter, forskare samt praktiker. Inom metodutvecklingen är det just mötet mellan den fria universitetsforskningen och det praktiska jämställdhetsarbete som betonas.

I ovan nämnda promemoria framgår att program Jämi inriktades mot fyra huvuduppgifter som fokuserade metodutveckling, erfarenhetsutbyte, information och kvalitets-säkring.

- **Vidarutveckla metoder för jämställdhetsintegrering.** Uppgiften tolkades enligt promemorian i första hand som att Jämi skulle lyfta fram, jämföra och värdera kunskapsförankrade (dokumenterade) sätt att arbeta med jämställdhetsintegrering. Därtill visualiserades metastudier av genomförda jämställdhetsinsatser och avslutad forskning sk följeforskning, dels erfarenhetsutbyten av ”best practices”. Fokus ansågs som att det borde ligga på resultat och effekter.
- **Skapa forum för erfarenhetsutbyte.** Uppgiften tolkades enligt promemorian som att Jämi skulle stimulera till erfarenhetsutbyte mellan olika intressenter/aktörer av jämställdhetsintegrering, exempelvis i nätverk, kurser, konferenser, seminarier, interaktiv webb-kommunikation och, eller i pappersform i form av tidningar eller tidskrifter.
- **Informera om jämställdhetsintegrering.** Uppgiften tolkades enligt promemorian som att Jämi skulle informera om betydelsen av regeringens uppdrag om jämställdhetsintegrering och tillgängliggöra allt material som har betydelse för detta kunskapsfält. Detta genom att skapa en egen webbplats, knuten till sekretariatets, med databaser, nyheter, översikter samt genom nyhetsbrev och tryckt information.
- **Skapa förutsättningar för långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering.** Uppgiften tolkades enligt promemorian som att Jämi skulle bidra till att myndigheternas kompetens utvecklas genom de metoder som appliceras och ”mainstreamas” i lednings- och styrsystem, dels hur stödfunktionen på sikt kan frigöras från staten och kanaliseras via en utbildad och kvalitetssäkrad konsultmarknad. Regeringens

⁷ Se bilaga.

satsning via SKL samt ESF:s socialfondsmedel sågs som betydelsefulla delar i att stimulera en oberoende konsultmarknad.

Vidare underströks där att Jämi:s primära roll gentemot aktörer inom det praktiska jämställdhetsarbetet tolkades som att ge visst riktat utbildningsstöd, utveckla metoder samt föreslå system för kvalitetssäkring, t ex kravprofiler vid upphandling av konsulter och ev certifiering.

Jämi:s roll gentemot myndigheterna tolkades som att utreda och känna till deras behov av stöd, skapa förutsättningar för erfarenhetsutbyte mellan myndigheter samt i någon mån kunna förmedla ett praktiskt stöd, främst till dem med direkta uppdrag om jämställdhetsintegrering i sina regleringsbrev och/eller instruktioner.

Organisatoriskt ansågs Program Jämi kunna fungera som en självständig enhet vid Nationella sekretariatet för genusforskning för att kunna ta tillvara och utveckla sekretariatets kompetens, bemannad av programansvarig, utredare, informatör, administratör samt med konsultstöd.

Förutsättningar

Jämi har verkat i två och ett halvt år under tidsperioden 2008-2010 med en total budget på 13 miljoner kronor. Nationella sekretariatet för genusforskning fick sitt uppdrag den 3 juli 2008, och inledde därefter sitt arbete med att utforma program Jämi (PM 2008-09-16) och att rekrytera medarbetare: programansvarig började sitt arbete i februari 2009. Förutom programansvarig har programmets bemanning under perioden bestått av sammanlagt omkring 2,5 heltidstjänst. Program Jämi har i sitt arbete haft stöd av en rådgivande referensgrupp (se webbplatsen för vilka organisationer som ingått i referensgruppen). Den 28 januari 2009 inleddes programmet med inledningskonferensen *Långsiktig jämställdhetsintegrering i staten*. Programmets avslutande konferens hålls den 6 december 2010 då denna rapport publiceras, som en del av slutrapporteringen av uppdraget till regeringen senast den 31 december 2010.

Arbetsätt: Samverkan för långsiktigt stöd

Program Jämi har utformats med uppgifterna i fokus. Utvecklad samverkan, utvecklingsorienterat och vetenskapligt baserat arbete har varit nyckelbegrepp i Jämi:s arbete. Genom samråd och samverkan har Jämi haft som ambition att samla och synliggöra den kunskap och erfarenhet som finns på området i syfte att stärka de processer och aktörer som arbetar med jämställdhetsintegrering, och ytterligare stimulera erfarenhetsutbyten. Samverkan mellan myndigheter och det civila samhället är också något som regeringen lyfter fram som en viktig grund för att främja jämställdhet och åtgärda problem relaterade till jämställdhet.⁸

8 Regeringens skrivelse 2009/10:234, Redovisning av den särskilda jämställdhetssatsningen.

Organisation

Att skapa förutsättningar för långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering är den uppgift av de fyra som Jämi tolkat som den övergripande uppgiften.

Arbetsätt: Lärande organisation

Uppdragets karaktär och dess begränsade omfattning innebär att Jämi som program har arbetat processinriktat med ett kontinuerligt lärande i fokus. Ett övergripande mål har varit att programmets olika uppgifter både direkt och indirekt ska vara relaterade till och integrerade i varandra. För att ha möjlighet att så effektivt som möjligt utföra sitt uppdrag och ta tillvara kunskaper och erfarenheter har Jämi haft en processutvärderare knuten till sitt program: Christina Lindegren & Partners AB.

I regeringens uppdrag är det explicit uttalat att uppdraget skulle utvärderas. Under programmets slutfas tog också Regeringskansliet initiativ till en extern utvärdering av Jämi. Utvärderingen utförs av konsultbolaget Kontigo, som även utvärderar SKL:s program Hållbar Jämställdhet. Kontigo lämnar sin rapport till Regeringskansliet i början av 2011.

Samtida uppdrag

I samband med att den borgerliga Alliansregeringen tog över makten hösten 2006 inrättades från och med den 1 januari 2007 ett nytt departement – Integrations- och jämställdhetsdepartementet – med en Integrations och jämställdhetsminister och Särskilda jämställdhetsåtgärder tillfördes tillfälligt medel motsvarande 400 miljoner kronor per år under fyra år. Sedan mitten av 1980-talet hade de årliga budgetarna för jämställdhetsinsatser legat på omkring 30 miljoner kronor.⁹

Jämi som program har med andra ord verkat samtidigt med en mängd andra tidsbegränsade projekt inom området jämställdhet. Merparten av resurserna under perioden har riktats mot området mäns våld mot kvinnor (sammanlagt 1 miljard kronor) och har involverat ett flertal aktörer som Polisen, Boverket, Länsstyrelserna, Nationellt Centrum för Kvinnofrid vid Uppsala universitet. Dessutom har medel fördelats till olika åtgärder för att arbetet med jämställdhetsintegrering ska stärkas inom offentlig sektor. Delegationen för jämställdhet i högskolan och Delegationen för jämställdhet i skolan har bl. a. haft uppdrag under perioden, och utrett och fördelat utvecklingsmedel till högskolor och universitet runt om i landet. Krus har haft i uppdrag att arbeta med kvinnors karriärutveckling i staten (Staten leder jämt). Dessutom har Sveriges Kommuner och Landsting fått totalt 145 miljoner 2008-2010 för att förstärka arbetet med jämställdhetsintegrering i kommunala verksamheter. Även forskning och kunskapsutveckling har fått öronmärkta medel, bland annat har regeringen gett Forskningsrådet för arbetsliv och socialvetenskap (FAS) i uppdrag att initiera ett forskningsprogram om kvinnors hälsa. Ungdomsstyrelsen har därtill regeringens uppdrag

⁹ Se Anita Nyberg, *Mycket snack och lite verkstad? Jämställdhetspolitikens genomslag i statsbudgeten 1980-2012*, Göteborg: Nationella sekretariatet för genusforsknings rapportserie 2010:1, samt RK:s genomgång av sina satsningar under perioden 2009/10:234, Redovisning av den särskilda jämställdhetsinsatsningen.

att fördela 7 miljoner kronor årligen i form av bidrag till organisationer och verksamheter som driver projekt som syftar till att främja jämställdhet.

Utöver de nationella satsningarna har också medel från den Europeiska Socialfonden (ESF) inneburit att arbetet med och organiseringen kring jämställdhetsintegrering ökat. Det är krav på att alla projekt finansierade av dessa medel ska vara jämställdhetsintegrerade. Inom Sveriges gränser utgör ESF-Jämt ett så kallat processtöd för socialfondsprojekt, knutet till ESF och lokaliserat till olika Länsstyrelser runt om i landet, medan Temagruppen Likabehandling ansvarar för att analysera, utvärdera och sprida resultat från projekten.¹⁰

Strategin jämställdhetsintegrering började användas i Sverige i början av 1990-talet och klargörs i prop 1993/94:147 *Delad makt och delat ansvar* som regeringens uppdrag till myndigheterna att implementera de jämställdhetspolitiska målen i sin verksamhet.

De nu gällande jämställdhetspolitiska målen är formulerade i prop. 2005/06:155 *Makt att forma samhället och sitt eget liv - nya mål i jämställdhetspolitiken*, där det övergripande målet är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Dessutom finns fyra delmål formulerade:

- *Jämn fördelning av makt och inflytande.* Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- *Ekonomisk jämställdhet.* Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- *Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.* Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
- *Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.* Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna antogs av FN 1948 och gäller alla människor oavsett kön: ”Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De har utrustats med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av gemenskap.” I Artikel 2 preciseras förklaringens allmängiltighet genom formuleringen: ”Var och en är berättigad till alla de rättigheter och friheter som uttalas i denna förklaring utan åtskillnad av något slag, såsom på grund av ras, hudfärg, kön,

¹⁰ För mer information kring ESF-Jämt se deras webbplats <http://www.esf.se/jamt>, för mer information kring temagruppen likabehandling se deras webbplats <http://www.temalikehandling.se/>.

BAKGRUND OCH FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR JÄMSTÄLLD- HETSINTEGRERING

Strategins historia

Internationella ramverk

språk, religion, politisk eller annan uppfattning, nationellt eller socialt ursprung, egen-
dom, börd eller ställning i övrigt.”¹¹

I samband med FN:s bildande inrättades även en Kvinnokommission som fick till
uppgift att kartlägga, utreda och utarbeta internationella normer mot diskriminering
mot kvinnor. 1952 antog generalförsamlingen *Konvention om kvinnans politiska rät-
tigheter*. På denna följde under 50- och 60-talet en rad konventioner som specifikt
behandlade kvinnors rättigheter. Generalförsamlingen antog 1979 *Konventionen om
avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor och* Sverige blev det första land som
ratificerade den det följande året.¹²

1975 hade FN:s första kvinnokonferens anordnats i Mexiko. Konkreta resultat av
konferensen var att UNIFEM, FN:s utvecklingsfond för kvinnor bildades samt instif-
tandet av ett internationellt forskningsinstitut, INSTRAW med syfte att främja kvin-
nors deltagande.¹³

Vid den fjärde kvinnokonferensen i Peking 1995 antogs en deklaration och en hand-
lingsplan för jämställdhetsarbetet på nationell, regional och internationell nivå: Peking-
plattformen. Handlingsplanen är moraliskt bindande för de 189 länder som antog den.¹⁴

I handlingsplanen beslutades att en dubbel strategi skulle användas för att leva upp
till Peking-plattformens åtaganden. Dels ska det ske genom särskilda satsningar på att
avskaffa könsdiskriminering och dels genom den strategi som i handlingsplanen utpe-
kas som *gender mainstreaming* eller *jämställdhetsintegrering*.¹⁵

Europa och EU

I Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna från 1950 står det uttryckligen
att diskriminering på grund av kön är förbjudet.¹⁶ I tilläggsprotokollet från 2005 pre-
ciseras detta förbud mot könsdiskriminering genom att utpeka de statliga myndigheter-
nas ansvar.¹⁷

Europarådets rapport om jämställdhetsintegrering publicerades 1998 och har blivit ett
centralt dokument inom fältet.¹⁸ Jämställdhet definieras av Europarådet som “equal
visibility, empowerment, responsibility and participation of both sexes in all spheres of

11 [http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?action=pod_](http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/pod/?action=pod_show&id=71&module_instance=6)
show&id=71&module_instance=6, 23 augusti 2010.

12 UNIFEM, *Jämställdhet är en mänsklig rättighet*, s. 14-15.

13 UNIFEM, *Jämställdhet är en mänsklig rättighet*, s. 16.

14 UNIFEM, *Jämställdhet är en mänsklig rättighet*, s. 17, 77

15 UNIFEM, *Jämställdhet är en mänsklig rättighet*, s. 89.

16 Article 14 of the European Convention on Human Rights (ECHR), 1950

17 Protocol No. 12 of the ECHR, 2005

18 Europarådet, Generaldirektoratet för mänskliga rättigheter, Enheten för jämställdhet,
<http://www.coe.int/equality>.

public and private life”¹⁹, dvs som en målformulering. Jämställdhetsintegrering är strategin för att uppnå målet och definieras som ”(om)organisering, förbättring, utveckling och utvärdering av beslutsprocesser, så att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet.”²⁰

Redan EG-fördraget som ingicks av de sex ursprungsländerna 1957 tog upp män och kvinnors rätt till lika lön för lika arbete upp. I Amsterdamfördraget som trädde i kraft 1999, anges att jämställdhet är ett av unionens grundläggande mål. Det fastslås att all verksamhet inom EU ska syfta till att undanröja bristande jämställdhet mellan kvinnor och män och främja jämställdhet mellan dem.²¹ Nicefördraget, föregångaren till Lissabonfördraget från 2009, understryker att främjande av jämställdhet tillhör unionens uppgifter. Unionen bör verka för att eliminera ojämlikhet och främja jämställdhet mellan män och kvinnor i alla sina aktiviteter, dvs bedriva jämställdhetsintegrering. Jämställdhetsarbetet som uttrycks i fördraget baseras på i huvudsak tre områden inom EU:s lagstiftning: sysselsättning, diskriminering på grund av kön i och utanför arbetslivet och människors levnads- och arbetsförhållanden.²²

13 direktiv har hittills antagits på jämställdhetsområdet. Dessa är juridiskt bindande och medlemsländerna är därför skyldiga att införliva dem i sin nationella lagstiftning.

Såväl Kommissionen, som Rådet, Parlamentet och EU-domstolen (och CSO-organisationer, Kvinnolobbyn etc) har utvecklat strukturer för arbete och samarbete som syftar till ökad jämställdhet inom unionen. En de viktigaste ramverken har varit Kommissionens färdplan för jämställdhet mellan kvinnor och män som sträckte sig över perioden 2006-2010.

I slutet av september 2010 presenterade EU-kommissionen sin nya jämställdhetsstrategi för de kommande fem åren. Man fastslår att jämställdhet har stor betydelse för hållbar ekonomisk tillväxt och kommer vara viktig för att lyckas implementera Europa 2020-strategin. Man väljer därmed att prioritera en rad områden: lika möjligheter till ekonomiskt oberoende för män och kvinnor, lika lön för lika arbete, jämställdhet i beslutsfattandet, allas rätt till integritet och värdighet men även att främja EU:s jämställdhetssyn utanför unionen.²³

19 Europarådet, Generaldirektoratet för mänskliga rättigheter, Enheten för jämställdhet, http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-equality/Factsheet-Equality_en.pdf

20 <http://www.sweden.gov.se/sb/d/3267/a/61275>

21 <http://www.jamiprogram.se/jamstalldhetsintegrering/Historik/>

22 Regeringen, *Beijing + 15: The platform from Action and the European Union*, s. 7, 2009.

23 [www.regeringen.se, http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/reding/index_en.htm](http://ec.europa.eu/commission_2010-2014/reding/index_en.htm), 6 oktober 2010

En rad åtgärder har vidtagits inom området jämställdhetsintegrering. Inom EU:s sysselsättningsstrategier har man lyft fram vikten av könsuppdelad statistik. De europeiska socialfonderna är ett annat exempel på hur integrering av jämställdhetsperspektiv förväntas genomsyra de projekt och program som fonden stödjer i medlemsländerna.

Det finns en rad andra områden inom EU-lagstiftningen som indirekt får konsekvenser för integreringen av jämställdhet. Ett exempel är upphandlingsdirektivet som uttrycker möjligheten att ställa krav på sociala hänsyn vid offentlig upphandling. Sociala hänsyn är ett juridiskt begrepp där jämställdhet mellan kvinnor och män är en utav flera komponenter och som har sitt stöd i Lissabonfördraget.²⁴

Tidigare svenska uppdrag

Sverige har under en lång tid kontinuerligt arbetat med nationella arbetsgrupper och utredningar i syfte att förbättra sitt arbete med jämställdhet. Jämi:s uppdrag och målsättning har varit att bygga vidare och ta vara på den kunskap och rika erfarenhet som finns kring jämställdhetsintegrering. Förutom att Sverige genom internationella konventioner och ramverk åtagit sig att utveckla arbetet med jämställdhetsintegrering, har en rad arbetsgrupper, expertfunktioner och utredningar instiftats i syfte att utveckla arbetet.

Från och med budgetåret 1994/95 gavs länsstyrelserna ett vidgat ansvar att samordna och utveckla jämställdhetsarbetet i regionen. Särskilda medel avsattes för en länsexpert för jämställdhetsfrågor. I länsstyrelsens nuvarande instruktion (SFS 2007:825) står i 3 § att länsstyrelsen har uppgifter i fråga om jämställdhet. I 5 § utpekats att länsstyrelsen ska 1) integrera ett *jämställdhetsperspektiv* i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor, 2) genomgående analysera och presentera individbaserad *statistik med kön* som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl emot detta 3) integrera de *mänskliga rättigheterna* i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten, *särskilt skyddet mot diskriminering*.²⁵

1997 tillsattes Arbetsgruppen för metodutveckling i jämställdhetsarbetet som 2001 resulterade i slutrapporten *Ändrad ordning: Strategisk utveckling för jämställdhet*.²⁶ Man gav även ut metodhandboken *Gör det jämt. Att integrera jämställdhet i verksamheten*.²⁷ Vidare har en rad projekt bedrivits på lokal och regional nivå i syfte att stimulera jämställdhetsarbetet inom kommuner och landsting.²⁸

24 EU Upphandlingsdirektivet (2004/18/EG och 2004/17/EG), VHS Upphandling, *Utredning om integrering av jämställdhet vid offentlig upphandling*, 2009.

25 Se SFS 2007:825.

26 *Ändrad ordning: Strategisk utveckling för jämställdhet*, Ds. 2001:64.

27 *Stöd för framtiden - om förutsättningar för jämställdhetsintegrering*, SOU 2007:15, s 23f; *Gör det jämt. Att integrera jämställdhet i verksamheten*, 2001.

28 *Stöd för framtiden - om förutsättningar för jämställdhetsintegrering*, SOU 2007:15, s 22f; Ds. 2001:64, s 68.

Jämställdhetsintegreringens tillämpning i statsförvaltningen har utvärderats vid ett par tillfällen, bland annat av Riksrevisionsverket under 2000. Man granskade hur jämställdhet kom till uttryck i myndigheternas regleringsbrev och hur detta återrapporterades. En slutsats var att de mål som uttrycktes i regleringsbreven hade en otydlig koppling till de jämställdhetspolitiska målen och det ofta saknades krav på tillämpning av jämställdhetsintegrering.²⁹

Detta resulterade bl.a. i att en styrgrupp för jämställdhetsintegrering tillsattes 2002 inom Regeringskansliet med syfte att skapa en plan för hållbar jämställdhetsintegrering i RK och statliga myndigheter.³⁰ I praktiken innebar det utbildning av samtliga tjänstemän samt instiftande av jämställdhetssamordnare.³¹ Projekt ”Jämna pengar” inleddes året därefter med mål att stärka styrningen av jämställdhetsfrågorna i den statliga budgetprocessen och statsbudgeten.³²

År 2004 konstaterade Statskontoret att det inte skett några större förändringar sedan RRV:s granskning.³³ Därmed tillsattes den Jämställdhetspolitiska utredningen för att se över svensk jämställdhetspolitik. Utifrån utredningens slutbetänkande antog riksdagen 2006 en jämställdhetspolitisk proposition. Jämställdhetsintegrering utpekades som huvudstrategi för att uppnå de jämställdhetspolitiska målen, varje departement och politikområde ansvarar för jämställdhet inom sitt område, verksamhetsanpassade mål ska formuleras, myndigheter ska få uppdrag och återrapporteringskrav och utvärdering ska genomföras.³⁴ Allt detta ska ske inom ramen för ordinarie verksamhet och resurser.³⁵

2005 tillsattes även utredningen stöd för jämställdhetsintegrering i staten (JämStöd), med uppdrag att informera om myndigheternas ansvar för genomförandet av jäm-

29 Camilla Norrbin & Annika Olsson, *Forskning saknas. En kunskapsöversikt över forskningsfältet jämställdhetsintegrering*, Rapport 2010:3, *Jämställdhet – hur styr regeringen?* Riksrevisionsverket 2000:17; *Stöd för framtiden - om förutsättningar för jämställdhetsintegrering*, SOU 2007:15, s 25f.

30 *Stöd för framtiden: Om förutsättningar för jämställdhetsintegrering*, SOU 2007:15, s 24.

31 *Makt att forma samhället och sitt eget liv: Jämställdhetspolitiken mot nya mål*, SOU 2005:66, s 542f.

32 Camilla Norrbin & Annika Olsson, *Forskning saknas. En kunskapsöversikt över forskningsfältet jämställdhetsintegrering*, Rapport 2010:3, *Stöd för framtiden - om förutsättningar för jämställdhetsintegrering*, SOU 2007:15, s 24.

33 Statskontoret 2005:1; *Stöd för framtiden - om förutsättningar för jämställdhetsintegrering*, SOU 2007:15, s 25f.

34 Prop. 2005/06:155 *Makt att forma samhället och sitt eget liv: Nya mål i jämställdhetspolitiken*, s 53f.

35 Camilla Norrbin & Annika Olsson, *Forskning saknas. En kunskapsöversikt över forskningsfältet jämställdhetsintegrering*, Rapport 2010:3, *Makt att forma samhället och sitt eget liv: Jämställdhetspolitiken mot nya mål*, SOU 2005:66 och *Forskarrapporter till Jämställdhetspolitiska utredningen*; Prop. 2005/06:155.

ställdhetspolitiken, att vidareutveckla metoder och att stödja erfarenhetsutbyte.³⁶ Man utvecklade både arbetsmodeller och metoder som fått stort genomslag i Sverige och internationellt. Dessa presenteras i metodboken *JämStöds praktika. Metodbok för jämställdhetsintegrering*, som publicerades i samband med slutbetänkandet 2007.³⁷ JämStöd konstaterade i likhet med Statskontoret och flera andra EU-länder att en förutsättning för fortsatt framgångsrikt arbete är inrättandet av stödfunktioner. Jämi, Jämställdhetsintegrering i staten, fick därför i uppdrag att skapa förutsättningar för långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter. Jämi:s slutsatser sammanfattas i denna rapport.

JÄMI:S FYRA UPPGIFTER

Att skapa forum
för erfarenhets-
utbyte

Program Jämi har skapat forum för erfarenhetsutbyte i syfte att vidareutveckla metoder och skapa förutsättningar för långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering. Målet med arbetet har varit att skapa forum för erfarenhetsutbyte, både reella och virtuella, där aktörer från olika fält kan mötas för att bidra till att öka kunskapen om jämställdhetsintegrering generellt och mer specifikt utbyta erfarenheter och kunskap som vidareutvecklar metoder för och arbetet med jämställdhetsintegrering.

Att ge aktörer från olika fält som forskning, politik, myndighetsvärlden, konsultvärlden, ideella organisationer fler kontaktytor och möjligheter till utbyte har varit ett explicit uttalat och eftersträvat mål inom Jämi. I ett långsiktigt perspektiv menar vi att ett utbyte av kunskap och erfarenhet mellan olika fält och olika aktörer är en grundförutsättning för hållbart arbete med jämställdhet, både därför att det ger ökad kunskap om hur arbete kan bedrivas på olika vis i olika verksamheter, men också mot bakgrund av att det bidrar mer specifikt till kunskaps om framgångsfaktorer och problem relaterade till jämställdhetsintegrering.

Därtill har Jämi också strävat efter att hitta nya fungerande fora för erfarenhetsutbyte mellan myndigheter, jämställdhetsexperter, generationer samt att ge stöd i och synliggöra redan fungerande fora för erfarenhetsutbyte.

Att informera om
jämställdhetsinte-
grering

Program Jämi har informerat om jämställdhetsintegrering på olika vis och i olika medier, med speciellt fokus på statliga myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering samt forskning om jämställdhetsintegrering, vilket pekas ut i uppdraget.

Målsättningen har varit att

- öka kunskapen om nyttan med jämställdhetsintegrering,
- synliggöra hur man kan arbeta med jämställdhetsintegrering,
- lyfta fram kunskap och forskning kring jämställdhetsintegrering,
- sprida information om aktörer på fältet: forskare, myndigheter, konsulter och ideella organisationer.

36 SOU 2007:15, s 79.

37 SOU 2007:15.

Genom att informera har Jämi syftat till att ge nya perspektiv på jämställdhetsintegrering som kan öka intresset för området och arbetets legitimitet, vilket i förlängningen också ger förutsättningar för långsiktigt stöd. Dessutom kan det bidra till en förbättrad överblick över metoder, kunskap och arbetssätt relaterade till jämställdhetsintegrering både inom statliga myndigheter och bland andra aktörer.

Ambitionen har dessutom varit att försöka bidra till ett intensivare offentligt samtal kring jämställdhetsintegrering. Ett ökat intresse och genomslag för ett samtal om jämställdhetsintegrering bland myndigheter, beslutsfattare, opinionsbildare, forskare och medborgare i allmänhet är grundläggande i ett demokratiskt perspektiv. Därtill har Jämi haft målsättningen att skapa nya kanaler för informationsspridning, men också öka kunskapen om informella spridningsvägar.

Jämi har arbetat enligt principen att sprida och tillgängliggöra så mycket som möjligt av det material som produceras inom programmet, därför har också allt material publicerats elektroniskt och gjorts direkt tillgängligt enligt Open Access principer, dvs att läsare har fri tillgänglighet till material via internet för att läsa, citera, ladda ned och skriva ut.³⁸

För att nå en så stor målgrupp som möjligt har vi också provat olika kommunikationsformer och medier: Webbsida, Kunskapsportal, Nyhetsbrev, Blogg, Rapporter, PM, Facebook, You-tube, Jämilistan, Genuslistan, Annonssbilaga, seminarium, workshops, konferenser och annonser.

Eftersom Jämi:s primära målgrupp har varit statliga myndigheter har Jämi också haft som målsättning att nå alla myndigheter, samt att få återkoppling av och kontakt med myndigheter. En redogörelse för hur många myndigheter som deltagit i Jämi:s insatser kommer att finnas tillgänglig på Jämi:s webbplats.

Program Jämi har vidareutvecklat metoder genom inventering, erfarenhetsutbyte och vetenskaplig belysning. Målet med arbetet har inte enbart varit att samla metoder, som regeringsuppdraget pekar ut, utan även att bidra till en förbättrad överblick över metoder, kunskap och angreppssätt och en förbättrad överblick över kunskap och kompetens på området, men också kring centrala aktörer och nulägesituationen på olika myndigheter.

Dessutom har Jämi arbetat för att skapa en förbättrad tillgänglighet till metoder, arbetssätt och kunskap kring jämställdhetsintegrering. Detta med syfte att ge fler möj-

Att vidareutveckla metoder

38 Läs mer om *open access* på Göteborgs universitets webbplats: <http://www.ub.gu.se/publicera/openaccess/> eller på Kungliga Bibliotekets webbplats <http://www.kb.se/OpenAccess/intro/>. Se även Kungliga bibliotekets projekt [OpenAccess.se](http://www.kb.se/OpenAccess/) som ska främja maximal tillgänglighet och synlighet för arbeten som produceras av forskare, lärare och studenter, <http://www.kb.se/OpenAccess/>.

lighet att ta del av, använda och vidareutveckla existerande metoder och arbetssätt kring jämställdhetsintegrering.

Därtill har en viktig målsättning varit att bidra till en vetenskaplig belysning av metoder och arbetssätt för jämställdhetsintegrering, dels i kvalitetssäkrande syfte, dels för att vidareutveckla metoderna i sig. Att stärka den vetenskapliga kopplingen i arbetet med jämställdhetsintegrering lyftes också fram explicit i regeringens uppdrag. Vad finns det för forskning på området? Vilken effekt har olika metoder haft på olika verksamheter och för ökad jämställdhet? Hur kan forskning och praktik tillsammans vidareutveckla metoder för jämställdhetsintegrering? Detta har varit grundläggande frågor i Jämi:s arbete.

Att skapa förutsättning för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering

Att skapa förutsättningar för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering är den uppgift Jämi uppfattat som övergripande, och som övriga uppgifter i uppdraget skall bidra till. Det övergripande målet med arbetet har varit att jämställdhetsintegrering i allt högre grad skall ses som en naturlig del av statliga myndigheters arbete med att säkra verksamheten.

Program Jämi har skapat förutsättningar för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering bland annat genom att, som regeringsuppdraget pekar ut, på olika vis främja offentligt finansierade aktörers tillgång till stöd i arbetet med jämställdhetsintegrering. Detta genom att kartlägga och behovsanalysera offentligt finansierade aktörers efterfrågan och tillgång på kompetens inom området. Men också genom att samla, synliggöra och tillgängliggöra befintlig kunskap och forskning på området, genom att bidra till ökad kunskap på området och bättre kommunikation mellan leverantörer och kunder samt genom att se över upphandling av konsulttjänster inom området.

Därtill har Jämi bidragit till att skapa förutsättningar för ett långsiktigt stöd genom att samla och synliggöra centrala aktörer på området, både nationella och internationella, ge ökad kunskap bland myndigheter kring olika slags metoder och arbetssätt relaterade till jämställdhetsintegrering med fokus på lednings- och styrsystem samt genom att skapa nya samverkanskonstellationer mellan centrala aktörer på området. Samverkan och samråd har Jämi sett som grundläggande för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering.

Dessutom har Jämi som ett led i arbetet att skapa förutsättningar för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering identifierat, utvecklat och tagit fram för jämställdhetsintegrering nödvändig infrastruktur, identifierat framgångsfaktorer och problem i arbetet med jämställdhetsintegrering samt analyserat och presenterat förslag på fortsatta insatser.

INSATSER

Jämi:s arbete har skett i form av utredningar, workshops, seminarium, rundabordsamtal och forum, nätverk, nationella och internationella konferenser, sommarskola, högskoleutbildning, publikationer av olika slag, webbsida och nyhetsbrev, annonsbi-

laga samt utveckling och uppbyggnad av en nationell kunskapsportal kring jämställdhetsintegrering www.jamstall.nu. Arbetet har skett i samråd och genom samverkan med olika organisationer och experter från forskarvärlden, myndighetsvärlden, ideella organisationer och konsultvärlden. En förteckning över parter Jämi samverkat med återfinns i rapporten. En redogörelse för deltagande individer och myndigheter kommer att återfinnas på Jämi:s webbplats.

För att ha möjlighet att utföra sitt uppdrag och nå sina uppsatta mål har Jämi som en del av programmet inventerat befintlig kunskap och praxis, kartlagt och utrett. Resultaten utgör värdefullt kunskapsunderlag i det fortsatta arbetet med jämställdhetsintegrering i staten och har presenterats i följande Jämi-rapporter och Jämi-PM.

Inventering, kartläggning, utredning

Rapport 1:09: Kartläggning direktiv om jämställdhetsintegrering

Program Jämi:s inledande kartläggning utfördes av Jimmy Sand, informatör vid Nationella sekretariatet för genusforskning. Sands uppdrag var att undersöka hur direktiv om utåtriktat jämställdhetsarbete formulerats i lagar, förordningar och styrdokument för myndigheterna. Särskild fokus lades på instruktioner och regleringsbrev för budgetåren 2007-2009. Syftet var att visa på kontinuiteten, eller avsaknaden av en sådan, i regeringens styrning av myndigheternas utåtriktade jämställdhetsarbete, samt huruvida det skiljer sig åt beroende av myndigheternas departementstillhörighet. Rapporten var ett första steg i en vidare kartläggning av vilka behov av stöd som fanns hos statliga myndigheter.

Kartläggningen publicerades i maj 2009 som rapport 1:09 *Att styra jämställt. Kartläggning av regleringen av myndigheternas utåtriktade jämställdhetsarbete, år 2007-2009*.³⁹ Rapporten visar att mellan åren 2007 och 2009 hade antalet myndigheter med jämställdhetsdirektiv i instruktionerna ökat, från 35 till 46. Under samma period hade antalet myndigheter med jämställdhetsdirektiv i regleringsbreven minskat från 132 till 41. Liksom tidigare kartläggningar, av bl.a. Statskontoret och Riksrevisionsverket konstaterar rapporten att konkretionen i kraven är av varierande slag. Rapporten understryker behovet av tydlighet och konkretion i den statliga styrningen, inte minst mot bakgrund av den nya statliga styrmodellen. Vad ska de statliga myndigheterna arbeta med? Vilka mål ska de uppnå och vad ska återrapporteras?

PM 1:09: Uppföljning av JämStöds öppna utbildningar

Nardin Crisbi, utredare vid Jämi under 2009, ansvarade för en uppföljning av JämStöd. I PM 1:09 *Att knyta samman – i spåren av JämStöds öppna utbildningar* undersöker Nardin Crisbi erfarenheter gjorda inom ramen för JämStöds öppna utbildningar, och diskuterar deras betydelse i deltagarnas fortsatta arbete med jämställdhetsintegrering.⁴⁰ Genom denna undersökning, baserad på samtal med 82 deltagare, ville Jämi också samla och bygga vidare på den kunskap som JämStöd utvecklat och

³⁹ Rapporten är tillgänglig att ladda ned på <http://www.jamiprogram.se/publikationer/>.

⁴⁰ PM:et är tillgängligt att ladda ned på <http://www.jamiprogram.se/publikationer/>

spridit. Att *knyta samman* understryker behovet av kontinuerlig uppföljning för att arbetet med att jämställdhetsintegrera ska vara ständigt pågående, samt visar också på betydelsen av dokumentation och att det finns behov av etablerade forum för erfarenhetsutbyte, i form av nätverk eller annat.

Rapport 2:09: Arbetet med jämställdhetsintegrering på myndigheterna

Fil Dr Helena Stensöta, Göteborgs universitet, fick i uppdrag av Jämi att bidra till kunskapsunderlaget kring statliga myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering genom att undersöka

1. hur långt arbetet med jämställdhetsintegrering fortskridit på myndigheterna,
2. vilka förklaringsfaktorer myndigheterna anser vara viktigast för att arbetet ska utvecklas gynnsamt samt
3. vilket stöd i arbetet med jämställdhetsintegrering som myndigheterna specifikt efterlyser i nuläget.

Under maj– augusti 2009 distribuerade Program Jämi för detta ändamål en enkät via e-post till sammanlagt 216 statliga förvaltningsmyndigheter. Enkäten ställdes till GD eller motsvarande och fick en slutgiltig svarsfrekvens på 88 procent. Frågorna berörde allmänna uppfattningar kring arbetet med jämställdhetsintegrering på myndigheten och vidtagna åtgärder. Myndigheterna fick också gruppera sig beroende på hur långt de ansåg att arbetet med jämställdhetsintegrering utvecklats på den egna myndigheten samt ange de viktigaste orsakerna bakom varför myndigheten befann sig på respektive utvecklingsnivå. Slutligen innehöll enkäten också en öppen fråga om vilket stöd myndigheterna efterlyser i dagsläget för att komma vidare i arbetet.

Rapporten 2:09 *Jämställdhetsintegrering i statliga myndigheters verksamhet. Hur långt har myndigheterna nått? Vad beror det på? Hur kan arbetet utvecklas vidare?* redovisar och analyserar resultaten.⁴¹

Undersökningen visade att drygt en tredjedel av statliga myndigheter inte hade något pågående arbete med jämställdhetsintegrering. Vidare visade den att av dem som hade ett pågående arbete med jämställdhetsintegrering ansåg tre av fyra att detta arbete är framgångsrikt. Rapporten visade också att organisationsform tycks ha betydelse för arbetet med jämställdhetsintegrering eftersom myndigheter med en för jämställdhetsfrågor särskilt ansvarig hade vidtagit fler åtgärder samt hade en mer positiv syn på arbetet med jämställdhetsintegrering.

Som orsak till framgångsrikt arbete med jämställdhetsintegrering ansåg myndigheterna att stöd från ledning och chefer inom myndigheter är viktigare än exempelvis styrning från regering/departement. Som orsaker till icke framgångsrikt arbete angavs ”perspektivträngsel” som en viktigare orsak än exempelvis resursbrist. Lika viktigt som

⁴¹ Rapporten är tillgänglig att ladda ned på <http://www.jamiprogram.se/publikationer/>.

perspektivträngsel är också ”svårigheter att konkretisera vad jämställdhetsintegrering innebär för verksamheten”.

Gruppen som *inte* hade något pågående arbete med jämställdhetsintegrering anger även de svårigheter att konkretisera vad jämställdhetsintegrering innebär för verksamheten som en viktigare orsak än exempelvis brister i styrningen. Många myndigheter anger också som orsak att jämställdhetsintegrering inte är aktuell för myndighetens verksamhet. Detta reser frågor om hur brett uppdraget att jämställdhetsintegrera verksamheten ska förstås.

Sammanfattningsvis: När det gäller orsaker till att *få igång* arbete med jämställdhetsintegrering ansåg myndigheterna att konkretisering av vad jämställdhet kan innebära för verksamheten är viktigare än exempelvis ledningens stöd. När det gäller orsaker till att *pågående arbete inte blir framgångsrikt* ansågs perspektivträngsel vara en viktigare orsak än exempelvis bristande resurser eller ledningens stöd. När det gäller orsaker bakom ett *framgångsrikt* arbete med jämställdhetsintegrering ansågs ledningens och chefernas stöd vara viktigare än exempelvis politisk styrning eller resurser.

I en bilaga i rapporten presenterades också det stöd som myndigheterna efterlyste rent konkret. Svaren ger specifik kunskap kring situationen hos enskilda myndigheter. Den typ av stöd som efterlystes korresponderar väl med det tidigare forskning lyft fram. Myndigheterna efterlyste exempelvis utbildning, resurser, styrning och i vissa fall generella samhällsövergripande insatser.

PM 2:09: Kartläggning av arbetet med jämställdhetsintegrering inom Europa

I *Kartläggning av europeiska organisationers och EU:s medlemsstaters arbete med jämställdhetsintegrering*⁴² har Nardin Crisbi gjort en översiktlig kartläggning av arbetet med jämställdhetsintegrering i mellanstatliga organisationer såsom Europeiska unionen (EU) och Europarådet samt EU-medlemsstaters arbete med jämställdhetsintegrering (utom Sverige). Översikten är en del i Jämi:s arbete med omvärldsbevakning och Jämi:s arbete med att samla och synliggöra kunskap kring jämställdhetsintegrering. Översikten bidrar till att ge ett värdefullt omvärldsperspektiv på det nationella arbetet med jämställdhetsintegrering.

Rapport 1:10: Jämställdhetspolitikens genomslag i statsbudgeten

Professor Anita Nyberg, Stockholms universitet, fick i uppdrag av Jämi att undersöka vilket genomslag den svenska jämställdhetspolitiken haft i statsbudgeten, och hur statsbudgeten kan användas som ett underlag för att undersöka politikens genomslag. Hennes resultat redovisas i rapporten 1:10 *Mycket snack och lite verkstad? Jämställdhetspolitikens genomslag i statsbudgeten 1980-2012*.⁴³

42 PM:är tillgängligt att ladda ned på <http://www.jamiprogram.se/publikationer/>.

43 Rapporten är tillgänglig att ladda ned på <http://www.jamiprogram.se/publikationer/>.

Rapporten visar att det är högst komplicerat att försöka följa pengarna, att ta reda på hur jämställdhetspolitiken fått genomslag i statsbudgeten. Det är möjligt att följa vissa satsningar, men inte alla, och det går inte att analysera resultat och effekter. Rapporten visar på ett stort behov av utökad utvärdering och forskning inom området. Statsbudgeten (och andra budgetar) skulle kunna utgöra underlag för forskning utifrån många olika perspektiv som viktiga jämställdhetspolitiska instrument.

Rapporten visar att utvecklingen kan delas in i tre perioder. En första period sträcker sig från början av 1980-talet till början av 1990-talet. Under denna period steg andelen kvinnor i riksdagen från 26 procent vid valet 1979 till 38 procent vid valet 1988 och sjönk sedan till 33 procent vid valet 1991. Fram till valet 1982 hade vi en borgerlig regering liksom mellan 1991 och 1994 och däremellan en socialdemokratisk. Under denna första period etablerades JämO (1980) av en borgerlig regering, anslaget till kvinnoorganisationer (1982/83) och anslaget Särskilda jämställdhetsåtgärder (1986/87) infördes av socialdemokratiska regeringar. Sammanfattningsvis kan det konstateras att det under denna period rörde sig om lite snack och lite verkstad, där ”snack” står för att kvinnor och jämställdhets nämns och ”verkstad” står för tilldelade resurser.

En andra period infaller från omkring mitten av 1990-talet till mitten av 2000-talet. Valet 1994 resulterade i att andelen kvinnor i riksdagen uppgick till 40 procent och vid valet 2002 till 45 procent. Under hela denna period hade Socialdemokraterna regeringsmakten. JämO:s anslag ökade i stort sett kontinuerligt fram till dess att JämO upphörde som egen myndighet den 1 januari 2009. Från en topp i budgetpropositionen 1994/95 och fram till mitten av 2000-talet minskade anslaget Särskilda jämställdhetsåtgärder. Anslaget till kvinnoorganisationer hade en topp år 2002, men för övrigt var tendensen också där att det minskade. Sammanfattningsvis innebär denna period mer snack och ännu mindre verkstad än under den första perioden.

Den tredje perioden sträcker sig från mitten av 2000-talet till och med 2010. Vid valet 2006 uppgick andelen kvinnor i riksdagen till 47 procent och det var den borgerliga Alliansen som fick regeringsmakten. JämO upphörde som egen myndighet den 1 januari 2009. Under en socialdemokratisk regering mångdubblades anslaget till kvinnoorganisationer för budgetåret 2005. Detsamma gällde Särskilda jämställdhetsåtgärder under en borgerlig regering från och med budgetåret 2007. Sammanfattningsvis innebär denna period mindre snack och mera verkstad än den föregående.

Rapporten visar också att under den undersökta perioden tycks anslag till riktade jämställdhetsåtgärder och jämställdhetsintegrering generellt snarare ha fungerat som substitut för varandra än som komplement.

Rapport 2: 10: Processer i arbetet med jämställdhetsintegrering i myndigheters arbete
Docent Helena Stensöta, Linnéuniversitetet, fick i uppdrag av Jämi att göra en uppföljande studie av den enkätbaserade studien *Jämställdhetsintegrering i statliga myndigheters verksamheter*. Resultaten redovisas i rapporten *Processer i arbetet med*

*jämställdhetsintegrering. Ett samtal med tio myndigheter.*⁴⁴ Uppföljningen syftar till att belysa processer i arbetet med jämställdhetsintegrering genom att djupare beskriva detta arbete inom några utvalda myndigheter. Myndigheterna har valts ut för att deras arbete med jämställdhetsintegrering befinner sig i olika stadier och för att de är olika typer av myndigheter. Tanken är att dessa tio myndigheter som generöst delar med sig av sina erfarenheter ska ge kunskap om hur arbetet med jämställdhetsintegrering kan bedrivas för att bli framgångsrikt och att rapporten på så sätt kan ge konkret kunskap och inspirera statliga myndigheter i deras arbete.

Rapporten lyfter fram att flera myndigheter har svårigheter att integrera uppdraget om att främja ett visst perspektiv eftersom de uppfattar att detta strider mot myndighetens övriga uppdrag och sakligheten och opartiskheten i förhållande till medborgare och samhälle som föreskrivs i grundlagen. Rapporten visar hur viktigt det är för genomslaget i jämställdhetsintegrering och alla andra typer av generella krav som ställs på myndigheterna, att man inte skiljer mellan myndigheters kärnverksamhet och generella krav, utan istället riktar energin mot hur de kan samverka. Konkretisering och förankring i den egna verksamheten är grundläggande för att arbetet ska nå framgång. Rapporten understryker också de så kallade stabsmyndigheternas särskilda roll och betydelse för jämställdhetsintegrering.

Rapport 3:10: Kunskapsöversikt över forskningsfältet jämställdhetsintegrering

Fil Dr Camilla Norrbin, Gymnastik och Idrottshögskolan (tidigare Nationella sekretariatet för genusforskning) fick i uppdrag av Jämi att göra en kunskapsöversikt över forskningsfältet jämställdhetsintegrering för att samla och synliggöra forskningen, men också de arbetssätt, metoder och modeller som utvecklats och prövats inom ramen för svenska institutioners verksamhet, för att ta tillvara och bygga vidare på denna kunskap.

Översikten redovisas i rapporten *Forskning saknas. En kunskapsöversikt över forskningsfältet jämställdhetsintegrering*.⁴⁵ I denna rapport ingår också en översikt över i Sverige pågående forskning inom fältet jämställdhetsintegrering, författad av Fil Dr Annika Olsson, programansvarig Jämi.

Camilla Norrbins kunskapsöversikt över publicerad forskning inom fältet jämställdhetsintegrering visar att det finns relativt lite svensk forskning med fokus på jämställdhetsintegrering *per se*; däremot finns det en större kropp internationell forskning samt forskning som diskuterar jämställdhet och jämställdhetspolitik i ett vidare perspektiv. Den akademiskt mer teoretiskt inriktade diskussionen kring jämställdhetsintegrering har främst fokuserat två problemområden:

44 Rapporten är tillgänglig att ladda ned på <http://www.jamiprogram.se/publikationer/>.

45 Rapporten är tillgänglig att ladda ned på <http://www.jamiprogram.se/publikationer/>.

- Kopplingarna mellan jämställdhetsintegrering och annan jämställdhetsstrategi
- Jämställdhetsintegreringens användbarhet och räckvidd.

De mer empiriskt inriktade studierna har studerat pågående arbete och pekat ut både jämställdhetsintegreringens fallgropar och språngbrädor, dock är det viktigt att understryka att det finns väldigt få studier av effekterna av jämställdhetsintegrering. Det finns fler utvärderingar av enskilda projekts resultat än långsiktiga effekter i verksamheter, organisationer eller samhällen, vilket också kan relateras till jämställdhetsintegreringens relativt korta historia samt de former under vilket arbetet oftast bedrivs.

För att undvika att fastna i några av de fällor som forskningen pekar ut lyfter man betydelsen av att i arbetet med jämställdhetsintegrering

- anlägga ett intersektionellt perspektiv,
- använda evidensbaserad kunskap samt
- föra en aktiv dialog med och involvera medborgarna i arbetet, dvs inte enbart arbeta med experter.

Norrbin sammanfattar fyra språngbrädor som lyfts fram i olika forskningsrapporter:

- Politiken (ledningen) måste ta sitt ansvar genom att fatta beslut, ge tydliga mål, allokera tillräckliga resurser och följa upp sitt arbete.
- Utbildning i genus, intersektionalitet och jämställdhetsintegrering måste relateras till den aktuella verksamheten och kontexten.
- Fakta och kunskap om den verksamhet och organisation man verkar i är grundläggande, vilket innebär att verktyg som könsuppdelad statistik och konsekvensanalyser i jämställdhetsperspektiv är viktiga.
- Samverkan och expertkunskaper är viktigt, liksom att arbetet tar sin utgångspunkt i forskningen.

Annika Olssons översikt över pågående forskning visar att det också finns relativt få projekt med fokus på jämställdhetsintegrering. Det finns två huvudgrupper av pågående forskning, den som mer direkt berör området jämställdhetsintegrering och den som kan räknas till forskning som berör området jämställdhet i ett vidare perspektiv. Forskningen domineras också av två typer av studier: de som kartlägger och analyserar pågående arbete eller processer, och de som studerar resultat och effekter.

Forskning som berör området jämställdhet i ett vidare perspektiv är mer frekvent förekommande än forskning som berör området jämställdhetsintegrering. Vad gäller inriktningen på studierna dominerar mycket klart studier som kartlägger och analyserar pågående arbete eller processer. Allra mest förekommande är studier som på olika vis berör jämställdhet och som kartlägger eller analyserar ett område, ett problem, en praktik etc. Den näst vanligaste kategorin är studier som berör jämställdhetsintegrering och som kartlägger och analyserar pågående arbete eller processer. Den minst

frekvent förekommande kategorin är resultatnriktade studier som undersöker effekter av arbete med jämställdhetsintegrering eller jämställdhet.

Identifierade forskningsluckor i både översikterna är:

- Forskning om jämställdhetsintegrering generellt
- Forskning som undersöker resultat och effekter
- Komparativa perspektiv av olika slag (tid och rum)
- Intersektionella perspektiv.

PM 1:10: Uppföljning kartläggning direkt kring jämställdhetsintegrering

Jimmy Sand, Nationella sekretariatet för genusforskning, fick i uppdrag av Jämi att göra en uppföljning av sin genomgång av regleringsbrev och instruktioner från år 2009. Resultatet publicerades i PM1:10 *Att styra jämställt. En uppföljning av Jämiraapport 1:09 om regleringen av myndigheternas utåtriktade jämställdhetsarbete, år 2010*.⁴⁶ Uppföljningen visar att sedan maj 2009 har antalet myndigheter med jämställdhetsdirektiv i instruktionen minskat från 46 till 45. Under samma period har antalet myndigheter med jämställdhetsdirektiv i regleringsbrev ökat från 41 till 72.

Kommande rapport: Fil dr Anne-Marie Morhed, senior rådgivare Jämi, och Pol mag Elin Bengtsson, utredare Jämi, arbetar nu med att slutföra program Jämi:s sista rapport. Den redovisar slutsatser och resultat av det projekt inom Jämi som arbetat med att undersöka jämställdhet som kvalitet och hur befintliga stödstrukturer i högre grad kan användas för att skapa ett långsiktigt stöd i arbetet med jämställdhetsintegrering, samt som också specifikt sett över och undersökt upphandling av konsulttjänster.

I samverkan med Program för hållbar jämställdhet på SKL, Vinnova och Temagruppen Likabehandling (ESF) har Jämi utvecklat och byggt upp en nationell Kunskapsportal kring jämställdhetsintegrering: www.jamstall.nu. Portalen samlar, synliggör och tillgängliggör fakta, forskning och erfarenheter kring jämställdhetsintegrering. Via kunskapsportalen har besökaren möjlighet att få grundläggande information om vad jämställdhetsintegrering är och dess historia, samt forskning och rapporter om jämställdhetsintegrering samlade och sökbara i databasen Jämnda. Här återfinns också en mängd olika modeller, metoder, verktyg och övningar som använts och kan användas i arbetet med jämställdhetsintegrering. Dessutom är det möjligt att ta del av lärande exempel och finna nationella och internationella aktörer verksamma inom fältet jämställdhetsintegrering, både organisationer och enskilda experter.

Kunskapsportal

Kunskapsportalen lanserades 26 november 2009 i både Göteborg och Stockholm och är sedan 1 december 2009 i funktion. Arbetet med portalen har fortgått under hela programmet. Kunskapsportalen har varit en prioriterad aktivitet både pga av dess potential att fungera som forum för erfarenhetsutbyte, information och kunskap, men

⁴⁶ PM:et är tillgängligt att ladda ned på <http://www.jamiprogram.se/publikationer/>.

också därför att det är ett samverkansprojekt mellan viktiga aktörer för jämställdhetsintegrering. Länsstyrelsens särskilt sakkunniga inom jämställdhet har bidragit i arbetet med att kvalitetssäkra portalen.

Databasen Jämnda, Jämställdhets- Databasen,

Databasen är utvecklad av Jämi, Nationella sekretariatet för genusforskning och KvinnSam vid Göteborgs universitetsbibliotek. I databasen återfinns litteratur om både jämställdhetsintegrering och jämställdhet i bredare mening. Basen skall vara en hjälp för jämställdhetsarbetare, praktiker och konsulter inom organisationer och myndigheter men målgrupper är också forskare och studenter som söker information och översikter om jämställdhetsforskning, jämställdhetsforskare och tillämpad genusforskning.

I Jämnda finner man hänvisningar till eller länkar till statliga utredningar, doktorsavhandlingar, rapporter, lagar, handböcker m.m. i fulltext. Det material som registreras är publicerat 1990 och senare. Jämnda är en del av portalen ”Jämställ.nu – allt om jämställdhetsintegrering”, men finns också tillgänglig via Jämi:s webbplats www.jamiprogram.se, Nationella sekretariatet för genusforskning webbplats www.genus.gu.se, samt via Göteborgs universitetsbibliotek och övriga svenska forskningsbibliotek. Databasen uppdateras kontinuerligt. Den är ett komplement till databasen Gena, som samlar svenska doktorsavhandlingar inom kvinno-, mans- och genusforskning och databasen Greda, Gender Researchers Database, som samlar svenska forskare/expert inom genusområdet och utvecklats av Nationella sekretariatet för genusforskning och KvinnSam - Nationellt bibliotek för genusforskning vid Göteborgs universitetsbibliotek. Gena och Greda är tillgängliga via Nationella sekretariatet för genusforskning och KvinnSams webbplatser.

Högskoleutbildning

Mot bakgrund av regeringens uppdrag och som ett direkt svar på hos myndigheterna identifierade och efterfrågade behov av stöd beslutade Jämi att som en del av sitt program arbeta fram och erbjuda en universitetsbaserad utbildning motsvarande 7,5 p med inriktningen jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv. Jämi ser en sådan utbildning som en viktig del i processen att säkra arbetet med jämställdhetsintegrering.

Utbildningens syfte är att bidra till att skapa förutsättningar för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering genom att

- Samla, synliggöra och vidareutveckla kunskaper och erfarenheter om jämställdhetsintegrering som strategi och process, och därigenom bidra till vidareutveckling av metoder för jämställdhetsintegrering
- Vara ett forum för erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering: mellan myndigheter och mellan forskning och praktik
- Informera om jämställdhetsintegrering.

Utbildningens målgrupp är anställda vid statliga myndigheter. Mer precist är målgrup-

pen medarbetare som har grundläggande kunskaper om jämställdhetsintegrering som strategi och process, den nationella jämställdhetspolitiken och genus – oavsett om dessa förvärvats genom universitetsstudier eller praktiskt arbete. Utbildningen är alltså inte en basutbildning, utan är av steg II karaktär. Utbildningens utformning ska ta hänsyn till målgruppens karaktär vid antagning, innehåll och form samt examination och kursbevis.

Behov hos målgrupp och i fältet: De kartläggningar och behovsinventeringar som Jämi genomfört visar att det finns ett tydligt behov av och en stor efterfrågan av denna typ av utbildning.⁴⁷ Jämi menar att en universitetsbaserad utbildning av fortsättningskaraktär bidrar till att möta hos myndigheterna tydligt uttalat behov samtidigt som den också utgör en viktig del av ett kvalitetssäkrande arbete – både rent generellt, genom att stärka kompetensen i fältet, och mer specifikt genom att stärka myndigheters kompetens. Det är också ett naturligt steg vidare från de basutbildningar som många myndigheter deltagit igenom JämStöds olika utbildningspaket och länsstyrelsernas olika utbildningsinsatser (som fortfarande pågår).

Utbildningens innehåll och inriktning. Utbildningen måste vara direkt relaterad till 1) den konkreta samhällssituationen, 2) forskningsfronten och 3) myndigheternas behov .

Utbildningen är relaterad till den rådande samhällssituationen där Sverige sedan 1 januari 2009 har en diskrimineringslag som omfattar sju olika diskrimineringsgrunder, och där det under de senare åren förts en livlig debatt kring behovet av och risken med att arbeta med frågor som rör jämställdhet och mångfald/likabehandling samtidigt.

Utbildningen tar också avstamp i de senaste årens vetenskapliga diskussion inom det genusvetenskapliga fältet kring ett intersektionellt perspektiv – en diskussion som många gånger tangerar eller är en del av den samhälleliga diskussionen ovan.

Utbildningens innehåll är också ett direkt svar på ett hos myndigheterna uttalat behov, både genom att erbjuda ett uppdaterat och kvalificerat innehåll, och genom att ha som sin utgångspunkt det problem som ibland beskrivs som ”perspektivträngsel” – det faktum att många myndigheter/enskilda handläggare förväntas eller får i uppdrag att arbeta med frågor som rör jämställdhet och mångfald/likabehandling samtidigt.

Utbildningens anordnare: Jämi gav i uppdrag åt Forum för genusvetenskap och jämställdhet, Linköpings universitet, att i nära dialog med Jämi 1) arbeta fram kursen Jämställdhetsintegrering med ett intersektionellt perspektiv, 2) att ge kursen.

47 Se bl.a. Helena Stensöta, *Jämställdhetsintegrering i statliga myndigheters verksamhet Hur långt har myndigheterna nått? Vad beror det på? Hur kan arbetet utvecklas vidare?*, Rapport 2:09. Utbildning är också något som lyfts i de samtal Jämi haft med Länsstyrelsernas särskilt sakkunniga och representanter för olika myndigheter under programmets gång.

Forum för genusvetenskap och jämställdhet, Linköpings universitet, har en profil som binder ihop genusvetenskap och jämställdhet, likväl som forskning och praktik – en grundläggande förutsättning för att uppfylla kursens syfte och för att säkra att kursen kan komma att ges även efter Jämi:s programperiod är över. Forum för genusvetenskap och jämställdhet har också erfarenhet av utbildningar av liknande karaktär, bl.a. en uppdragsutbildning åt länsstyrelsen i Östergötland, vilket är av betydelse genom utbildningens speciella karaktär och målgrupp. Forum för genusvetenskap och jämställdhet har också ett aktivt samarbete med Tema Genus, en central och livaktig genusforskningsmiljö med stort nationellt och internationellt nätverk som i samverkan med Örebro universitet har excellensmedel av Vetenskapsrådet. Detta är av stor betydelse eftersom den forskningsbaserade jämställdhetspraktiken är en grund för ett långsiktigt arbete och centralt för Jämi. Att Linköpings universitet dessutom tillhör de högskolor i landet som satsat på både jämställdhet och genusforskning är av betydelse både i ett kvalitetssäkrande och långsiktigt perspektiv.

Omfattning och genomströmning: Utbildningen omfattade 100 studentplatser, och gavs under hösten 2010 i Stockholm 30/8, 13/9 samt 25/10 2010. Grundläggande information om utbildningen med bland annat kursplan återfinns på Forum för genusvetenskap och jämställdhets webbplats.⁴⁸

Omkring 95 studenter anmälde sig till utbildningen och vid utbildningens sista sammankomst var 80 individer registrerade på kursen. I skrivandet stund har kursen 50% genomströmning, men den slutgiltiga siffran kommer sannolikt att vara högre eftersom ett flertal deltagare anmält att de inkommer med examinationsuppgifter senare. Mot bakgrund av att det är en distansutbildning där dessutom deltagarna arbetar heltid och där majoriteten inte fått någon som helst nedsättning i tjänsten är det en hög siffra. Kursutvärderingen visar att utbildningen uppfattats som värdefull av deltagarna, särskilt lyfter man fram kontakten med ny forskning och forskare samt andra myndigheter. Bristen på tid har varit det största problemet.

Forum för genusvetenskap och jämställdhet vid Linköpings universitet utvecklar nu kursen med hjälp av de synpunkter som framkommit.

Sommarskola

Jämi, Vinnova och Högskolan i Halmstad arrangerade 2009 sommarskolan *Jämställdhet i arbetslivet – ett pilotprojekt* 10-13 augusti 2009 för att skapa en fungerande form, ett forum, för generationsöverskridande kunskaps och erfarenhetsutbyte mellan olika aktörer i jämställdhetsfältet: forskare, myndighetsrepresentanter samt fristående experter och konsulter. Sommarskolan hade 38 deltagare från olika fält. Sommarskolan *Jämställdhet i arbetslivet* bidrog med att finna en form för utbyte mellan olika generationer och aktörer, och visade tydligt betydelsen av att ha forum som är öppna och överskridande för att vidareutveckla metoder och inte minst kvalitets-säkra dem. Under sommarskolan fick alla deltagare värdefull input och nya perspektiv

⁴⁸ <http://www.liu.se/genusforum/utbildning?l=sv>.

på sitt eget arbete av experter inom området som de oftast inte befinner sig i samma rum som. En dokumentation av sommarskolan finns tillgänglig via Kunskapsportalen www.jämställ.nu samt på www.jamiprogram.se.

Jämi kommer att under programperioden ha anordnat totalt fyra större konferenser: tre nationella (varav en med internationella talare) och en internationell med talare och deltagare från hela världen: *Långsiktig jämställdhetsintegrering i staten. Ett möte mellan ledning och forskning – för verksamhetsutveckling*, 28 januari 2009, Nationell konferens Stockholm; *Verktyg för jämställdhetsintegrering. Kvalitetssäkring av verksamhetsnytta och sociala hänsyn*, 15 juni 2010, Nationell konferens med europeiska inslag, Stockholm; *Equality, Growth, Sustainability – Do they mix?*, 25-26 november 2010, Linköpings universitet. Europeisk konferens arrangerad av Jämi i samverkan med Vinnova, Temagruppen Likabehandling, NIKK, FAS, SKL, Tema Genus och Forum för jämställdhet och genusvetenskap, Linköpings universitet; Avslutande resultatkonferens Jämi 6 december 2010, Stockholm.

Konferenser

De teman som behandlats har varit förutsättningar för långsiktig jämställdhetsintegrering i staten, mötet mellan praktik och forskning, verktyg för jämställdhetsintegrering och relationen mellan jämställdhet/jämlikhet och tillväxt och hållbarhet. De har haft olika karaktär, men har alla varit öppna och inte riktade till särskilt inbjudna. Målgrupper för konferenserna har varit forskare, experter, medarbetare inom myndigheter, politiker, konsulter och ideella organisationer. Information om konferenserna har gått ut brett och allmänt. Alla konferenser förutom den internationella har varit avgiftsfria för deltagarna. Därtill har Jämi deltagit i ett antal konferenser som inbjuden talare eller som ansvarig för sessioner och med papers bl.a. sessionen “Mainstreaming gender knowledge for gender equality in higher education” på konferensen Gender Equality in Higher Education, Stockholms universitet, 4-8 augusti 09. I panelen deltog representanter för Forum för genusvetenskap och jämställdhet, Linköpings universitet, Delegationen för jämställdhet i högskolan samt Jämi – som anordnade sessionen.

Jämi har under perioden anordnat totalt 17 seminarier: 6 maj 2009 *Att styra jämställt* i Stockholm; 1 juli 2009: *Jämställdhetsintegrering till vilken nytta*, Almedalen; 25 september 2009 *Nya perspektiv på jämställdhetsintegrering*, bokmässan Göteborg; 13 oktober 2009 *Hur bygger vi demokratiskt hållbara samhällen?*, Göteborg; 21 oktober 2009 *Jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter*, Stockholm; 3 november 2009 *Normer i offentlig verksamhet vad betyder det för brukarnas hälsa?* Göteborg; 26 november 2009 *Mellanchefers roll i utvecklingsarbetet*, Stockholm; 26 november 2009, Lansering Kunskapsportalen Göteborg; 26 november 2009, Lansering Kunskapsportalen Stockholm; 4 februari 2010, *Hur kan jämställdhet göra verksamheten bättre?* Working Life, Stockholm ; 23 mars 2010, *Fyller jämställdhetsforskningen sitt syfte?*, Göteborg; 23 april 2010, *Kön och makt inom EU - Norden - Sverige*, Unifem, Stockholm; 4 maj 2010, *Mycket snack och lite verkstad*, Stockholm; 7 juli 2010, *Jämställdhetsintegrering – en förutsättning för hållbar tillväxt och välfärd*, Almedalen; 26 juli 2010, *Jämställdhet för hållbar utveckling*, Pride samt 13 okto-

Seminarier

ber 2010 *Forskning och framgångsfaktorer i arbetet med jämställdhetsintegrering*, Stockholm, *Forskning saknas? Avslutande resultatseminarium* Jämi, 15 december 2010, Göteborgs universitet, Göteborg.

De har varit geografiskt utspridda i landet och behandlat olika teman, där några varit återkommande. Följande teman har diskuterats: statlig styrning av utåtriktat jämställdhetsarbete, nyttan med jämställdhetsintegrering, jämställdhetsintegreringens funktion i ett demokratiskt samhälle, framgångsfaktorer och hinder i arbetet med jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter, mellanchefens roll och möjlighet i arbetet med jämställdhetsintegrering, relationen jämställdhetsintegrering och hållbarhet, samt jämställdhetsintegrering och kvalitet och jämställdhetsintegrering och tillväxt, Sveriges arbete i relation till Norden och EU, samt forskning om jämställdhetsintegrering. De har haft olika karaktär, men har alla varit öppna och inte riktade till särskilt inbjudna. Några av dem har varit direkt knutna till de rapporter Jämi producerat. Information om seminarierna har gått ut brett och allmänt. Målgruppen för seminarierna har varit forskare, experter, medarbetare inom myndigheter, konsulter, ideella organisationer och intresserad allmänhet. Seminarierna har varit avgiftsfria för deltagarna.

Workshopar

Jämi har anordnat totalt åtta olika workshopar under programperioden i samverkan med olika aktörer: 7 oktober 2009: *Att utveckla jämställt. Interaktiva metoder för långsiktig jämställdhetsintegrering*, Luleå; 19 november 2009: *Att konkretisera jämställdhetsintegrering med stöd av nätverk*, Stockholm; 25 november 2009, *Jämställdhetsintegrerad verksamhetsstyrning: Teori möter praktik*, Göteborg; 26 november 2009: *Att vidareutveckla arbetet med jämställdhetsintegrering med stöd av nätverk*, Stockholm; 26 mars 2010: *Workshop om Jämställdhet som Kvalitet - Upphandling, organisationsutveckling & revision*, Stockholm; 21 april 2010: *Konsekvensanalyser i praktiken – hur gör vi?*, Göteborg; 7 oktober 2010: *Nätverk jämställdhetsintegrering myndigheter* samt 1-2 november 2010: *Jämställdhetsintegrering i staten 2011- ? En workshop kring framgångsrikt arbete med jämställdhetsintegrering utifrån Jämis slutrapport*, Stockholm.

De har haft olika karaktär och varit inriktade mot olika metodfrågor relevanta i jämställdhetsintegrering: interaktiva metoder, styrsystem, nätverk, konsekvensanalyser, upphandling, uppföljning och organisationsutveckling, samt framgångsrikt arbete med jämställdhetsintegrering i staten. Formerna har varit av både öppen och mer riktad karaktär. Workshoparna har varit avgiftsfria för deltagarna.

Forum för Tvärsektoriella frågor

Jämi och Handisam (Myndigheten för handikappolitisk samordning) initierade 2009 ett forum för erfarenhetsutbyte mellan myndigheter med ansvar för tvärsektoriella frågor: Forum för tvärsektoriella frågor. Forumet riktar sig till myndigheter som har ansvar för att övervaka, bevaka eller informera om en sektorsövergripande fråga. Myndigheterna valdes ut med utgångspunkt i rapporten *Att styra med generella krav i staten* (KKR, ESV och Statskontoret, 2003).

I forumet ingår representanter för Handisam, Arbetsgivarverket, Barnombudsmannen, Diskrimineringsombudsmannen, Ekonomistyrningsverket, Folkhälsoinstitutet, Statskontoret, Krus, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Riksrevisionen, Naturvårdsverket, Ungdomsstyrelsen, Riksrevisionen, Ekobrottsmyndigheten. Forum för tvärssektoriella frågor kommer att ha haft tre möten under perioden: 11/12 2009, 25/5 2010 samt 8/12 2010. Tanken är att forumet skall fungera som en plats för erfarenhetsutbyte och information för myndigheter med ansvar för tvärssektoriella frågor, men också ha möjligheten att vara normerande. Värdskapet för forum för tvärssektoriella frågor skall ambulera.

Jämi bjöd in andra samtida uppdrag till ett uppdragsnätverk med syfte att utbyta information och erfarenheter. Nätverket har haft fyra möten under perioden och har samlat representanter från Delegationen för jämställdhet i högskolan, Delegationen för jämställdhet i skolan, Delegationen för Mänskliga rättigheter, Boverket, Skolverket, SKL, Temagruppen Likabehandling, Krus, Ungdomsstyrelsen, Länsstyrelsen och ESF-Jämt.

Som ett led i arbetet med att vidareutveckla metoder för jämställdhetsintegrering och att skapa forum för erfarenhetsutbyte valde Jämi att utforska nätverk som metod. I ett initialt skede samlade Jämi 2009 därför en fokusgrupp, för att diskutera nätverk som metod i arbetet med jämställdhetsintegrering. Gruppen bestod av experter på nätverk, både forskare och tjänstemän, från Uppsala universitet, Mittuniversitet, Vinnova, Ekonomistyrningsverket och Statens maritima museer som möttes vid två tillfällen under 2009.

Arbetet med fokusgruppen resulterade i att Jämi initierade ett nätverk för jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter. Jämi bjöd in öppet till två olika inledande workshoppar under 2009. Ett uppföljande möte arrangerades i samverkan med Myndigheten för samhällsberedskap 2010 där frågor kring policy och praktik diskuterades, liksom framgångsfaktorer och problem.

Jämi har också under perioden haft kontakt med och deltagit i olika existerande nätverk: Nätverket för Jämställdhetsansvariga inom högskolesektorn, Nätverket för Länsstyrelsernas särskilt sakkunniga jämställdhet samt Västra Götalandsregionens nätverk för jämställdhetsansvariga i regionen.

Möten av olika slag har varit av stor betydelse i Jämi:s arbete. Jämi har haft som policy att i största möjliga mån ge stöd till de myndigheter och organisationer som själva tagit kontakt på olika vis, och har via denna väg bl.a. haft kontakt med svenska myndigheter som Banverket, Tillväxtverket, Kommerskollegium, Statens Konstråd, Kulturrådet, Arbetsförmedlingen och har bl.a. också gästtat Socialdepartementets jämställdhetsgrupps myndighetsträff för att tala jämställdhetsintegrering..

Uppdragsnätverket

Nätverk för jämställdhetsintegrering

Existerande nätverk

Möten och enskild rådgivning

Internationella kontakter	Jämi har under programperioden haft ett antal internationella kontakter av olika karaktär. Jämi har medverkat i olika internationella studier och haft kontakt med internationella forskare från Grekland, Canada, Nederländerna och Norge. Därtill har Jämi också tagit emot och haft möten i Sverige med forskare och delegationer från Finland, Spanien, Norge, Serbien samt European Institute of gender Equality.
Webbplats	Jämi har under programmet haft en egen webbplats: www.jamiprogram.se . Sidan lanserades i juni 2009 och är en fristående webbplats kopplad till Nationella sekretariatet för genusforsknings webbplats. Den kommer att finnas kvar som ett öppet arkiv efter programperiodens slut. Under perioden 26 okt 2009 – 25 okt 2010 var det sammanlagda antalet besök på sidan 10.134 varav antalet unika besökare: 4.609. Antalet besök per månad var 845 och antalet sidor per besök: 3.06 och antalet minuter per besök: 2.28. Mest lästa sidor över ingångssidan var Om Jämi: 1.447, Publikationer : 1.382 och aktuellt: 1.315.
Nyhetsbrev	Jämi kommer att under perioden ha gett ut nio nyhetsbrev. De har distribuerats via Jämilistan samt funnits tillgängliga att ladda ned från Jämi:s webbplats: www.jamiprogram.se . Nyhetsbrevet distribuerades i november 2010 till omkring 900 mottagare.
Sociala medier	Jämi har för att nå ut till en större och bredare målgrupp också valt att pröva att arbeta med olika så kallade sociala medier: blogg, twitter, You-tube, facebook. Bloggen är tillgänglig via webbplatsen, och materialet på You-tube finns också tillgängligt via webbplatsen.
My Newsdesk	Jämi har för att nå ut till en större och bredare målgrupp också valt att ha ett konto på My newsdesk. Under perioden Visningar under perioden okt 2009 – okt 2010 har Jämi haft ett månatligt snitt på 510 visningar.
Annonsbilaga	Jämi valde att under 2009 ta fram en annonsbilaga om jämställdhetsintegrering som publicerades måndagen 23 november 2009 som bilaga i <i>Dagens Industri</i> (102 200 exemplar TS helår 2009) och finns tillgänglig via Jämi:s webbplats, Kunskapsportalen samt pressrum i Newsdesk. Den har också distribuerats i pappersform till en stor mängd myndigheter och andra organisationer.
Riktade och allmänna utskick	Jämi har under programmet också gjort ett antal direktutskick till alla statliga myndigheter, samt till riksdagens ledamöter. Dessutom har vi informerat via den så kallade Genuslistan, som administreras av Nationella sekretariatet för genusforskning och har drygt 2500 prenumeranter, samt Jämi:s egen maillista Jämilistan, som har omkring 900 prenumeranter. Jämilistan administreras i fortsättningen av Nationella sekretariatet för genusforskning.

Samverkan är grundläggande för tidsbegränsade projekt som vill skapa mer långsiktiga resultat och bestående processer. Jämi har haft utvecklad samverkan som grundläggande strategi och som uttalad exitstrategi: allt som produceras inom programmet skall ha ett ägarskap av en permanent aktör. Detta har fungerat väl och inneburit att den infrastruktur Jämi varit med att utveckla fortlever och utvecklas även efter det att programmet avslutats och att huvuddelen av de processer Jämi initierat lever vidare genom att andra aktörer har ansvar för dem och driver dem vidare.

Projekt som Jämi är starkt påverkade av och sårbara på grund av de villkor under vilket de arbetar. För att staten i högre grad ska kunna ge uppdrag som kan arbeta under rimliga villkor behövs också att staten tar hänsyn till att det exempelvis tar tid att formera en organisation för ett visst uppdrag, att det tar tid att finna den kompetens som krävs för att genomföra uppdraget och att det tar tid att skapa fungerande samverkansprojekt. Program Jämi har haft en relativt liten organisation, vilket har gjort programmet sårbart och bl.a. inneburit att programmet inte haft möjlighet att fullfölja och utveckla några av de initiativ programmet tagit och ambitioner programmet haft.

För att tidsbegränsade projekts kunskap och erfarenheter ska leva vidare och tas tillvara krävs att staten i högre grad följer upp sina projekt.

BILAGOR

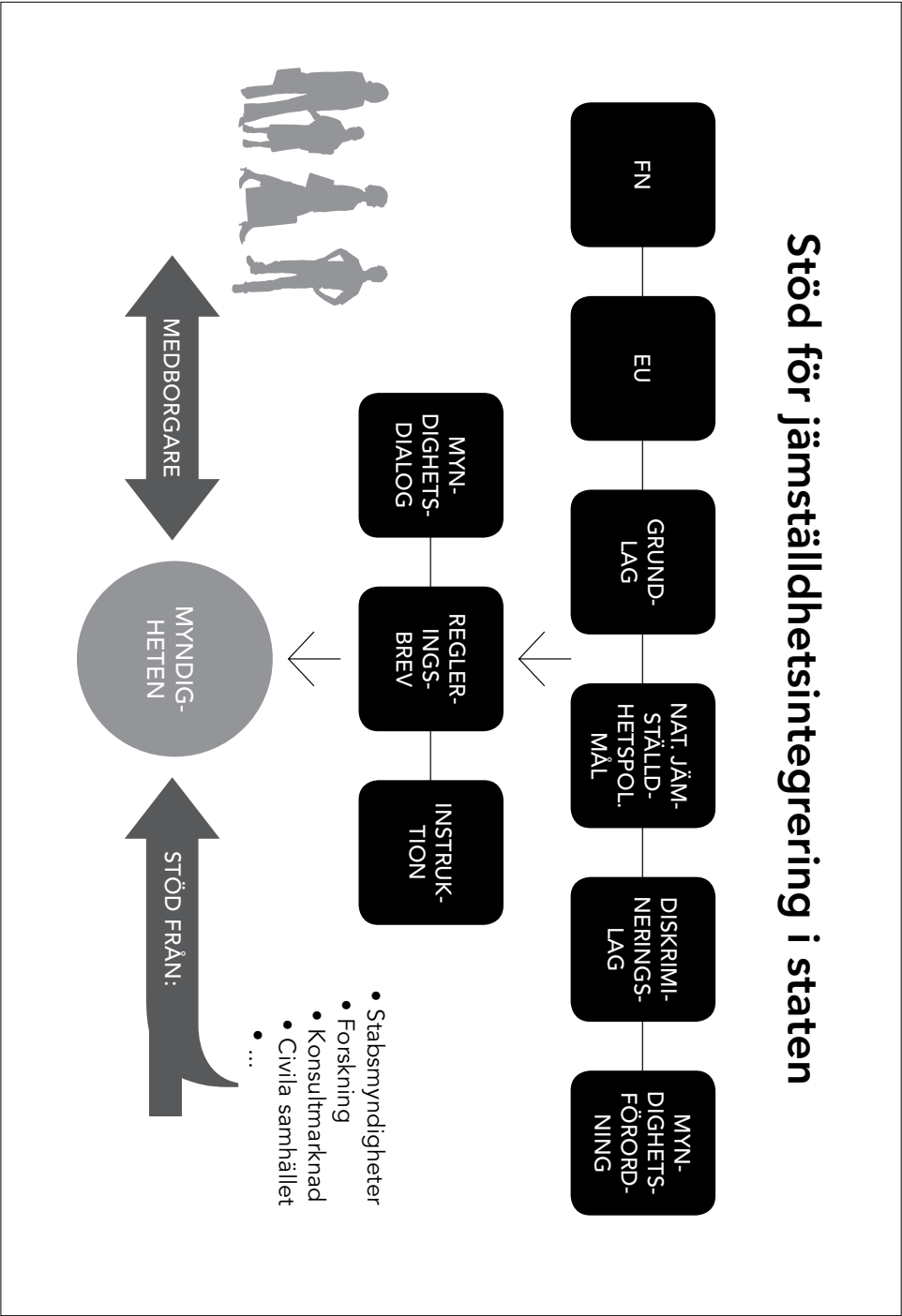
Jämi:s 10 punkter
för framgångsrik
jämsällldhets-
integrering

Jämi:s 10 punkter

- Politiskt ansvarstagande
- Prioritering och tillräckliga resurser
- Tydlig styrning och tydliga krav
- Tydliga uppföljningsbara mål
- Systematiskt målinriktat arbete som följs upp
- Verksamhetsnära och kontextanpassat arbete
- Arbete med utgångspunkt i forskning och beprövad erfarenhet
- Motivering av frågans nytta och synliggörande av dess relevans
- Utbildning och medvetandegörande
- Ständigt pågående process

Stöd för jämställdhetsintegrering i staten

Arbetsförmedlingen

Jämi deltog genom Anne-Marie Morheds medverkan i den webbaserade utbildning kring jämställdhet som Arbetsförmedlingen tog fram för alla sina medarbetare.

Delegationen för jämställdhet i högskolan och Forum för genusvetenskap och jämställdhet

Jämi, Delegationen för jämställdhet i högskolan och Forum för genusvetenskap och jämställdhet, Linköpings universitet utgjorde tillsammans med Jämi en panel på sessionen "Mainstreaming gender knowledge for gender equality in higher education" på konferensen *Gender Equality in Higher Education*, Stockholms universitet, 4-8 augusti 09. Jämi arrangerade sessionen. Sessionen var ett viktigt steg i arbetet med att få vetenskapliga och internationella perspektiv på arbetet med jämställdhetsintegrering, vilket är avgörande för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering.

ESV

Tillsammans med ESV har Jämi inlett ett arbete för att undersöka hur den statliga interna styrningen och kontrollen kan jämställdhetsintegreras. ESV fick i uppdrag av Jämi att undersöka hur ett sådant arbete skulle kunna genomföras.

Forum för genusvetenskap och jämställdhet, LIU

Tillsammans med Forum för genusvetenskap och jämställdhet, LIU, tog Jämi fram utbildningen Jämställdhetsintegrering med intersektionellt perspektiv 7,5p som gavs höstterminen 2010.

Genusföretagarna

Tillsammans med Genusföretagarna bjöd Jämi in till en utbildningsdag kring upphandling 2010.

Handisam

Tillsammans med Handisam tog Jämi initiativet till och arrangerade de inledande mötena i Forum för tvärvetenskapliga frågor.

Krus

Tillsammans med Krus har Jämi undersökt hur utvecklingsarbete i statlig förvaltning kan jämställdhetsintegreras.

Kunskapscentrum för jämställd vård, Västra Götalandsregionen

Tillsammans med Kunskapscentrum för jämställd vård, Västra Götalandsregionen, arrangerade Jämi under 2009 och 2010 fyra öppna seminarier samt två öppna workshoppar i Göteborg. Denna samverkan har initierat ett viktigt samarbete mellan två centrala aktörer inom fältet i regionen Västra götaland, som utgör ett viktigt stöd i det långsiktiga arbetet för jämställdhetsintegrering.

Kvinnsam, Göteborgs universitetsbibliotek

Tillsammans med Kvinnsam har Jämi, Nationella sekretariatet för genusforskning utvecklat databasen Jämnda. Genom samverkan garanteras både underhåll och uppdatering vilket också innebär att databasen utgör en viktig del av det långsiktiga stödet för jämställdhetsintegrering.

Luleå tekniska universitet och länsstyrelsen Norrbotten

Tillsammans med Luleå tekniska universitet och länsstyrelsen Norrbotten arrangerade Jämi i oktober 2009 en workshop för att utforska interaktiva metoder i arbetet med jämställdhetsintegrering. Workshopen var också en viktig del i arbetet med att överbrygga klyftan mellan praktik och forskning, vilket är grundläggande för ett långsiktigt stöd i arbetet med jämställdhetsintegrering.

Managing Diversity

Tillsammans med Managing Diversity har Jämi undersökt hur krav på jämställdhet kan ställas vid upphandling samt hur statliga myndigheter kan nyttja etiska riktlinjer och standards för att stärka arbetet med jämställdhet.

Primona

Tillsammans med Primona har Jämi undersökt hur krav på jämställdhet kan infogas i befintliga verktyg för upphandling.

Uppdragsnätverk: tillfälliga statliga uppdrag

Genom Uppdragsnätverket har Jämi samverkat med KRUS, Boverket, Ungdomsstyrelsen, Delegationen för jämställdhet i högskolan, Delegationen för jämställdhet i skolan, Delegationen för mänskliga rättigheter, ESF Jämt, Mälardalens högskola, Ungdomsstyrelsen, SKL, Temagruppern likabehandling, Skolverket. Uppdragsnätverket har varit ett betydelsefullt forum för informationsutbyte och skapat viktiga kontaktytor.

VHS

Tillsammans med VHS har Jämi tagit initiativ till att undersöka hur krav på jämställdhet kan ställas vid upphandling. VHS fick i uppdrag av Jämi att utreda frågan.

Vinnova, SKL Hållbar jämställdhet, Temagruppern likabehandling

Tillsammans med Vinnova, SKL Hållbar jämställdhet, Temagruppern likabehandling har Jämi, Nationella sekretariatet för genusforskning utvecklat och byggt upp en nationell Kunskapsportal kring jämställdhetsintegrering www.jamstall.nu. Samverkan innebär att portalens underhåll och uppdatering garanteras, vilket gör att portalen utgör en viktig del av det långsiktiga stödet för jämställdhetsintegrering. Arbetet har dessutom gett ett flertal samverkansvinster och fungerat som ett viktigt forum för erfarenhetsutbyte. Genom samverkan har portalens långsiktiga hållbarhet inte bara stärkts, kvaliteten på arbetet har höjts och samverkan har också inneburit att vi hushållat med de skattebetalarmedel vi som statliga och EU-projekt tilldelats.

Dessutom har samverkan gett oss möjlighet att skapa en mer fullödig och användarvänlig portal fylld av information hämtad från olika källor och baserad på olika slags erfarenheter, i olika organisationer och verksamheter på både nationell, regional och lokal nivå. Samverkan har också gett oss möjlighet att nå fler aktörer. Utöver portalen, som lanserades i Stockholm och Göteborg 2009, har gruppen samverkat kring ett flertal seminarium i Almedalen (2009,2010), på mässan Working Life (2010) samt på Pride (2010).

Vinnova, Temagruppen Likabehandling, Tema Genus samt Forum för genusvetenskap och jämställdhet vid Linköpings universitet, NIKK, FAS samt SKL
Tillsammans med Vinnova, Temagruppen Likabehandling, Tema Genus samt Forum för genusvetenskap och jämställdhet, LIU, NIKK, FAS samt SKL arrangerade Jämi den internationella konferensen *Equality, Growth, Sustainability – Do they mix?*, Linköping, 25-26 november 2010.

Vinnova, SKL Hållbar jämställdhet, Temagruppen likabehandling, ESF-jämt, Länsstyrelsen
Tillsammans med Vinnova, SKL Hållbar jämställdhet, Temagruppen likabehandling, ESF-jämt, Länsstyrelsen arrangerade Jämi seminarium i Almedalen 2010.

Vinnova och Högskolan i Halmstad

Jämi, Vinnova och Högskolan i Halmstad arrangerade 2009 sommarskolan *Jämställdhet i arbetslivet – ett pilotprojekt* 10-13 augusti 2009

Regeringsbeslut 1
2008-07-03 IJ2008/1467/JÄM

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Göteborgs universitet
Box 100
405 30 GÖTEBORG

Uppdrag till Göteborgs universitet om stöd till myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Göteborgs universitet (Nationella sekretariatet för genusforskning) att ge stöd till statliga myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering. Uppdraget omfattar följande uppgifter:

- vidareutveckla metoder för jämställdhetsintegrering,
- skapa ett forum för erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering,
- informera om jämställdhetsintegrering, och
- skapa förutsättningar för ett långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering.

I uppdraget ingår att samråda med berörda parter, såsom statliga myndigheter, Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), länsstyrelserna, universitet och högskolor samt andra berörda aktörer. Universitet ska även följa arbetet med jämställdhetsintegrering i EU och andra internationella organ liksom det arbete som bedrivs inom kommuner och landsting till följd av regeringens beslut om ekonomiskt stöd till arbetet med jämställdhetsintegrering i kommuner, landsting och samverkansorgan.

Uppdragets närmare utformning framgår nedan.

Uppdraget ska slutligt redovisas till regeringen senast den 31 december 2010.

Regeringen avser att genom en ändring av regleringsbrevet för 2008 för anslaget 24:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder inom utgiftsområdet 14, ställa högst 3 miljoner kronor till Göteborgs universitetets disposition, som ersättning för uppdraget 2008. Den totala kostnaden för uppdraget beräknas till högst 13 miljoner kronor. Regeringen avser att tillföra

medel för uppdraget med högst 5 miljoner kronor per år under åren 2009 till 2010, under förutsättning att riksdagen anvisar medel för ändamålet.

Bakgrund

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering är den strategi som valts för att uppnå målen för jämställdhetspolitiken. Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet.

Arbetet med jämställdhetsintegrering i den svenska statsförvaltningen inleddes 1994 i och med den jämställdhetspolitiska propositionen Delad makt – delat ansvar (prop. 1999/94:147). Åren därefter antogs strategin av FN och EU. Sverige har åtagit sig att leva upp till principerna i Pekingplattformen och ska dessutom efterleva FN:s kvinnokonvention (CEDAW). Dessa åtaganden är långtgående och berör såväl statliga myndigheter som kommuner.

Regeringen har sedan 1994 bedrivit ett aktivt jämställdhetsarbete i enlighet med denna strategi. Som exempel på insatser kan nämnas utbildningsverksamhet (riktad till bl.a. chefer, myndighetschefer, statssekreterare och statsråd), införandet av en paragraf i statistikförordningen (SFS 2001:100) om att all officiell statistik ska vara uppdelad efter kön och krav på konsekvensbeskrivningar ur ett jämställdhetsperspektiv i kommittéförordningen (SFS 1998:1474).

Länsstyrelserna

I samband med riksdagens beslut 1994 om inriktningen av jämställdhetspolitiken beslutades också att länsstyrelserna skulle förses med en expertfunktion för jämställdhet. Huvuduppgiften för länsstyrelsen för jämställdhetsfrågor var att utifrån de nationella målen för jämställdhetspolitiken främja jämställdhetsarbete i länet. Syftet var att stärka förutsättningarna för att implementera de nationella jämställdhetsmålen regionalt. År 2003 fick länsstyrelserna ett mer uttalat ansvar för jämställdhetsintegrering.

Jämställdhetspolitiska utredningen

Statskontoret granskade på uppdrag av Jämställdhetspolitiska utredningen styrningen av jämställdhetspolitiken under budgetåret 2004. Granskningen visade att hälften av myndigheternas regleringsbrev innehöll krav på jämställdhetsarbete. Tio politikområden (av dåvarande 47) saknade krav på jämställdhetsarbete. Statskontoret konstaterar i sin utvärdering att jämställdhetsintegrering är krävande och att såväl Regeringskansliet som myndigheter och kommuner kan behöva ökat

stöd i dessa frågor. Även jämställdhetspolitiska utredningen pekar på kunskapsbristen i statsförvaltningen i sitt betänkande Makt att forma samhället och sitt eget liv (SOU 2005:66). Utredningen konstaterar att det är en förutsättning att de människor i departement och myndigheter som har till uppgift att genomföra regeringens jämställdhetspolitiska mål också har den kunskap som är nödvändig för att bedriva detta jämställdhetsarbete på ett meningsfullt sätt.

Jämstöd

Utredningen om stöd för jämställdhetsintegrering i staten, Jämstöd (dir. 2005:7), hade som uppdrag bl.a. att informera om jämställdhetsintegrering, vidareutveckla metoder och utforma utbildningar i jämställdhetsintegrering samt att skapa ett forum för erfarenhetsutbyte mellan myndigheter i fråga om jämställdhetsintegrering.

Jämstöd överlämnade i mars 2007 slutbetänkandet Stöd för framtiden – om förutsättningar för jämställdhetsintegrering (SOU 2007:15) som bl.a. omfattar förslag om den framtida organiseringen av stödet för jämställdhetsintegrering i statliga myndigheter. Betänkandet har remissbehandlats.

I betänkandet framhålls att jämställdhetsintegrering av offentlig verksamhet måste ges fortsatt stimulans och stöd. I annat fall kan den positiva utveckling som i dag kan skönjas inom myndigheter och förvaltningar komma att stanna upp. Myndigheterna bedöms fortfarande vara beroende av extern styrning och vägledning. Jämstöd föreslog bl.a. att ett råd inrättas under en femårsperiod med uppgift att svara för information, utbildning, metodutveckling, konsultativt stöd, erfarenhetsspridning och att utgöra ett forum för erfarenhetsutbyte.

Jämställdhetsintegrering i kommuner och landsting

I december 2007 fattade regeringen beslut om att bevilja Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) högst 100 miljoner kronor för att under tiden den 1 januari 2008 till den 31 december 2010 stödja genomförandet av jämställdhetsintegrering i kommuner, landsting, regionala självstyrelseorgan och kommunala samverkansorgan.

Huvudsyftet är att uppnå en kvalitetssäkring av offentligt finansierade verksamheter på kommunal och landstingskommunal nivå för att garantera att dessa svarar mot båda könen villkor och behov så att hög kvalitet och goda resultat uppnås för kvinnor respektive män och flickor respektive pojkar.

Ett delsyfte är att satsningen ska bidra till en vidareutveckling av befintliga ledningssystem och verktyg för verksamhets- och kvalitetsutveckling på kommunal och landstingskommunal nivå så att jämställdhetsperspektivet beaktas i dessa.

Skälen för regeringens beslut

I sitt slutbetänkande framhåller Jämstöd att erfarenheter från såväl Sverige som från andra länder understryker behovet av en kompetent stödfunktion i arbetet med jämställdhetsintegrering. Jämstöds erfarenheter visar också att när en organisation strävar efter att bygga upp ett långsiktigt arbete för att jämställdhetsintegrera sin kärnverksamhet krävs ett systematiskt förändringsarbete. Ett sådant arbete kräver både en organisation och tydliga mål för själva utvecklingsarbetet. Utbildning i såväl svensk jämställdhetspolitik som i metoder för att kartlägga och analysera verksamheten bedöms vara nödvändiga ingredienser när en organisation ska starta ett utvecklingsarbete för jämställdhetsintegrering. Det är särskilt viktigt att organisationens ledning skaffar sig kunskap och formulerar strategier för utvecklingsarbetet.

Inom Regeringskansliet har under de senaste åren ett systematiskt arbete bedrivits för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i verksamheten. Arbetet har bl.a. resulterat i fler och tydligare jämställdhetsmål och uppdrag i myndigheternas regleringsbrev. Det har i sin tur skapat ett behov av information, utbildning och stöd när det gäller jämställdhetsintegrering inom myndigheterna. Jämstöds uppdrag har bl.a. varit att tillgodose det behovet.

Av en intervjustudie som Jämstöd låtit göra framgår att de personer som deltagit i Jämstöds öppna utbildningar i efterhand har upptäckt ett fortsatt behov av stöd på sina respektive myndigheter. De metoder man lärt sig behöver utvecklas eller anpassas till den egna verksamheten. Många behöver också stöd för att kunna gå vidare med att följa upp och mäta effekter av arbetet. Flertalet står ensamma med sin uppgift och behöver hjälp med att bli mera professionella och utveckla sitt strategiska tänkande. Kontinuerlig feedback, fortsatt utbildning och möjligheter till erfarenhetsutbyte efterlyses. Många uttrycker ett behov av bollplank och av att någon extern expert medverkar i diskussionen med den egna ledningen.

De som har haft möjlighet att få handledning på sin myndighet eller i sina projekt uppger att de haft lättare att konkretisera sina kunskaper och menar att handledningen var nödvändig för framgången. Flera föreslår längre utvecklingsprogram för myndigheter. Deltagarna i Jämstöds verksamhet har upplevt att behovet av stöd och fördjupning ökat ju mer man kommit in i arbetet.

Som tidigare redovisats konstaterade även Jämställdhetspolitiska utredningen att behovet av kunskap och stöd i det praktiska arbetet är stort. Utredningen pekar på behovet av stöd för såväl Regeringskansliet som för myndigheter, regionala organ och kommuner.

Erfarenheterna från Jämstods verksamhet med stöd till myndigheter visar att allt fler myndigheter efterfrågar stöd och att stödet som efterfrågas blir alltmer kvalificerat i takt med att myndighetens utvecklingsprocess fortskrider. För att stödja denna utveckling är det angeläget att ånyo inrätta en stödfunktion och att denna ges möjlighet att verka för långsiktighet och kontinuitet i myndigheternas jämställdhetsintegreringsarbete.

På sikt bör det stöd myndigheter och andra offentligt finansierade aktörer efterfrågar i sitt arbete för en jämställd verksamhet, i högre grad än idag, kunna tillgodoses på en fristående konsultmarknad. Regeringen bedömer det därför inte som nödvändigt att etablera en permanent statlig stödstruktur för jämställdhetsintegrering.

Nationella sekretariatet för genusforskning, som är placerat vid Göteborgs universitet, har bl.a. till uppgift att överblicka genusforskningen i Sverige och aktivt sprida dess resultat både inom och utanför universitetet.

Sekretariatet har i en skrivelse (*Genusforskning som prioriterat område, Lägesbeskrivning och prioriteringar inför forskningspropositionen 2008/09*) bl.a. argumenterat för att sekretariatet bör kunna fungera som en brygga mellan jämställdhets- och genusforskningen och andra myndigheter, regering och riksdag när det gäller bl.a. jämställdhetspolitik. Sekretariatet kan enligt skrivelsen om det utökade uppdraget ges en överbryggande funktion och skulle också kunna ge skraddarsydda utbildningspaket till nationella myndigheter, företag och internationella organisationer.

Regeringen gör bedömningen att det nu aktuella uppdraget kan stärka kunskapsbasen i arbetet med jämställdhetsintegrering och skapa en brygga mellan jämställdhetsforskningen och myndigheternas jämställdhetsarbete.

Uppdragets närmare utformning

Vidareutveckla metoder

Inom ramen för arbetet med jämställdhetsintegrering har metoder genom åren utvecklats i anslutning till olika projekt och verksamheter. Göteborgs universitet ska samla de erfarenheter som vunnits och återuppta det metodutvecklingsarbete som tidigare genomförts.

Ett forum för erfarenhetsutbyte

Myndigheterna har mycket att lära av varandra vad gäller problem och framgångsfaktorer i arbetet med jämställdhetsintegrering. Erfarenheter från olika myndigheter kan också utgöra en viktig grund i arbetet med

metodutveckling. Universitetet ska skapa ett öppet forum för sådant erfarenhetsutbyte.

Informera om jämställdhetsintegrering

Kunskaperna om jämställdhetsintegrering varierar kraftigt. Flera myndigheter har arbetat med jämställdhetsintegrering under många år och byggt upp gedigna kunskaper medan andra står främmande för begreppet. Universitetet ska genom en webbplats och på andra lämpliga sätt tillgängliggöra information om jämställdhetsintegrering. En del i denna uppgift är att förmedla kunskap från forskning om jämställdhetsarbete och jämställdhetsintegrering.

Skapa förutsättningar för ett långsiktigt stöd

Uppdraget innebär att långsiktigt främja offentligt finansierade aktörers tillgång till stöd i deras arbete med jämställdhetsintegrering. Regeringen bedömer att det stöd som efterfrågas i högre grad än idag bör kunna tillgodoses på en fristående konsultmarknad. Universitetet ska initiera en kartläggning och behovsanalys av offentligt finansierade aktörers efterfrågan och tillgång på kompetens inom området. Möjligheterna att utveckla och tillhandahålla en vägledning, eller annat lämpligt stöd, för upphandling av konsulttjänster på området ska övervägas. I uppdraget ligger att bidra till en ökad kunskap och bättre kommunikation mellan leverantörer och kunder inom området.

Referensgrupp

Universitetet ska inrätta en särskild referensgrupp som ska ges möjlighet att följa och lämna synpunkter på verksamheten med anledning av uppdraget. I referensgruppen bör ingå representanter för statliga myndigheter, SKL och Regeringskansliet.

Redovisning

Universitetet ska, från och med 2009, årligen i samband med årsredovisningen lämna en redogörelse för uppdraget till regeringen.

Universitetet ska senast den 31 december 2010 redovisa uppdraget i sin helhet till regeringen. Redovisningen ska omfatta en beskrivning av verksamheten, resultatredovisning, en utvärdering av insatserna, en analys av behovet av fortsatta insatser samt eventuella förslag till fortsatta insatser.

På regeringens vägnar

Nyamko Sabuni

Leif Pettersson

2008-09-16

Anne-Marie Morhed
Föreståndare

PM

Program för jämställdhetsintegrering i staten (*JÄMI*)

Regeringen har uppdragit åt Nationella sekretariatet för genusforskning att utveckla program- och programaktiviteter till stöd för statliga myndigheters jämställdhetsintegrering (IJ2008/1467/JÄM). Sammanlagt har 13 milj kronor anslagits för genomförande inom en treårsperiod. Slutredovisning skall ske 2010-12-31

Nationella sekretariatet för genusforskning tillkom 1998 i syfte att öka kännedomen om genusforskning och främja spridningen av genusperspektiv i forskningen. Inför regeringens forskningspolitiska prioriteringar för de närmaste fyra åren begärde sekretariatet att också mera aktivt få verka som en brygga mellan jämställdhetsforskning och jämställdhetspolitik. Regeringen hänvisar bl a till detta i beslutet att ge sekretariatet nämnda uppdrag.

Programmet för jämställdhetsintegrering i staten kommer i förkortad form att benämnas *JÄMI*.

Några utgångspunkter

JÄMIs inriktning

Programmet *JÄMI* skall vara övergripande och stödja samt underlätta myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering. Det utformas inte i första hand som ett utbildnings- eller forskningsprogram som ger kurser och/eller driver egen forskning eller egna jämställdhetsprojekt. *JÄMIs* uppgift är i stället att stimulera och utveckla det processtödd som utförs av konsulter på en konsultmarknad, den jämställdhetsforskning som bedrivs vid universitetet och det utvecklingsarbete för jämställdhet som utgör ett samarbete mellan forskare och praktiker. Eftersom konsultmarknaden inom jämställdhetsområdet ännu är svagt utvecklad kommer det dock att under en övergångstid finnas behov av specifika och riktade stimulansåtgärder i form av såväl utbildning och forskning som metodutveckling. Den metodutveckling som *JÄMI* förväntas lämna bidrag till kan möjliggöras i mötet mellan den fria universitetsforskningen och det praktiska jämställdhetsarbetet. *JÄMIs* placering vid universitetet underlättar detta möte liksom uppbyggandet av det långsiktiga stöd på konsultmarknaden, som regeringen eftersträvar. I *JÄMIs* uppgift att ge ett övergripande stöd till myndigheters arbete med jämställdhetsintegrering finns jämställdhetsforskning och/eller tillämpad genusforskning som en viktig grund i kompetensen, liksom pedagogisk och kommunikativ kunskap.

JÄMI utgör en uppföljning av kommittén Jämstöd, som under åren 2005 - 2007 arbetade dels med att utveckla praktiska metoder och modeller till stöd för jämställdhetsintegrering,

dels utbilda tjänstemän i departement och myndigheter i jämställdhetsintegrering. Jämstöd redovisar sitt arbete i betänkandet Stöd för framtiden – om förutsättningar för jämställdhetsintegrering (SOU 2007:15) samt i ytterligare två skrifter. Jämstöds arbete är en viktig erfarenhetsbas för JÄMI, liksom det utredningsarbete som Sverige fick EU-kommissionens uppdrag att leda om jämställdhetsintegrering i EU:s stater. I rapporten *Gender mainstreaming i the EU Member States (Part1-3) 2007* av Gunilla Sterner och Helene Biller jämförs och värderas arbetet med jämställdhetsintegrering inom EU-staternas regeringskanslier.

JÄMI är uppbyggt kring fyra huvuduppgifter (se nedan) och inriktas på metodutveckling, erfarenhetsutbyte, information och kvalitetssäkring.

Jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsintegrering är den strategi som valts för att uppnå målen för jämställdhetspolitiken. Jämställdhetsintegrering innebär att ett jämställdhetsperspektiv införlivas i allt beslutsfattande, på alla nivåer och i alla steg av processen, av de aktörer som normalt sett deltar i beslutsfattandet. För myndigheter innebär arbetet med jämställdhetsintegrering att ett jämställdhetsperspektiv ska införlivas i den löpande verksamheten

Begreppet jämställdhetsintegrering började användas i början av 1990-talet och klargörs i prop 1993/94:147 *Delad makt och delat ansvar* som regeringens uppdrag till myndigheterna att implementera de jämställdhetspolitiska målen i sin verksamhet.

De nu gällande jämställdhetspolitiska målen är formulerade i prop. 2005/06:155 *Makt att forma samhället och sitt eget liv - nya mål i jämställdhetspolitiken*, där det övergripande målet är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Under detta mål finns fyra delmål:

- *Jämn fördelning av makt och inflytande.* Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva samhällsmedborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- *Ekonomisk jämställdhet.* Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- *Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet.* Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjlighet att ge och få omsorg på lika villkor.
- *Mäns våld mot kvinnor ska upphöra.* Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Strategin jämställdhetsintegrering (gender mainstreaming) används också inom FN och EU fr o m mitten av 1990-talet och definieras av Europarådet som en strategi med följande formulering.

Gender mainstreaming is the (re) organisation, improvement, development and evaluation of policy processes, so that a gender equality perspective is incorporated in all policies at all levels and at all stages, by the actors normally involved in policy-making.

Strategin för jämställdhetsintegrering betonar verksamhetsutveckling av myndigheternas kärnverksamhet, liksom hur detta slår gentemot brukare/användare/avnämare samt hur

metoder skall utvecklas för att driva processen framåt. Dock utesluter inte strategin jämställdhetsutveckling av myndigheternas inre verksamhet, dvs. jämställdhetsarbete från arbetsgivar-, personal-, och/eller arbetsmiljösynpunkt. Ett helhetsperspektiv på jämställdhetsarbete, som bygger på de politiskt satta målen för jämställdhetssträvandena, är viktigt för att nå resultat med jämställdhetsintegrering.

Regeringsuppdragets delar (JÄMI:s uppgifter)

Fyra olika områden lyfts fram i uppdraget, nämligen.

- *Vidarutveckla metoder för jämställdhetsintegrering.* Uppdraget innebär i första hand att lyfta fram, jämföra och värdera kunskapsförankrade (dokumenterade) sätt att arbeta med jämställdhetsintegrering = metodutveckling.
- *Vara forum för erfarenhetsutbyte.* Här handlar det om att stimulera till erfarenhetsutbyte mellan olika intressenter/aktörer av jämställdhetsintegrering, exempelvis i nätverk, kurser, konferenser, seminarier, interaktiv webb-kommunikation och/eller i pappersform/ tidningar/tidskrifter = erfarenhetsutbyte.
- *Informera om jämställdhetsintegrering.* I uppdraget ingår att informera om betydelsen av regeringens uppdrag om jämställdhetsintegrering och tillgängliggöra allt material som har betydelse för detta kunskapsfält = information.
- *Skapa förutsättningar för långsiktigt stöd för jämställdhetsintegrering.* Här handlar det om dels att myndigheternas kompetens utvecklas genom de metoder som appliceras och ”mainstreamas” i lednings- och styrsystem, dels hur stödfunktionen på sikt kan frigöras från staten och kanaliseras via en utbildad och kvalitetssäkrad konsultmarknad = kvalitetssäkring.

Uppdragets genomförande

JÄMIs stödfunktion utformas på följande sätt.

Organisation och bemanning

Det operativa ansvaret har JÄMIs programansvariga/e. Han/hon ska i nära samarbete med sekretariatets föreståndare och en ledningsgrupp leda programarbetet. I ledningsgruppen ingår bland andra den programansvariga/e, sekretariatets föreståndare, en representant från Regeringskansliet. Till stöd för ledningsarbetet finns en referensgrupp med en sammansättning som leder in kunskap om jämställdhetsintegrering i programmet. I den övriga personalstaben finns informatör, utredare och administratör. Samtliga tjänster/uppdrag tillsätts som projektanställningar och/eller konsultuppdrag.

- Programansvarig rekryteras med en kravprofil som stämmer med uppdraget: stor kommunikativ förmåga, genus- och jämställdhetskompetens, erfarenhet av jämställdhetsintegrering/jämställdhetspolitik, vana vid projektledning, kunskap om statlig förvaltning mm
- Utredare med uppgift att dels lokalisera och styra kartläggning av myndigheternas stödbehov, dels svara för själva kunskapsuppbyggnaden i programmet – teorier och metoder.
- Informatör/er med stor webbvana skall skapa en välfungerande och interaktiv webbplats, utveckla informationsmaterial och arrangera möten och seminarier mm.
- Konsultstöd – behovsinventering och kartläggning av myndigheters instruktioner och regleringsbrev (kolla ”Statsliggaren” på esv.se), juridisk expertis i upphandling mm
- Administratör med uppgift att sköta den direkta projektadministrationen och projektaktiviteterna samt kommunicera projektinformation med myndigheter.

Programmet *JÄMI* ansluter i vissa delar till sekretariatets ordinarie verksamhet, fr a i fråga om informationsspridning och kunskapshantering. Sekretariatets kompetens inom genusforskningsområdet och närheten till universitetets utbildnings- och forskningsverksamhet är en viktig tillgång för programmet. I sin tur kommer *JÄMI* att bidra med kompetenshöjning av sekretariatets grunduppdrag, då det innebär personal- och kunskapsutveckling på ett delvis nytt område. På sikt bör detta stärka sekretariatets verksamhet som helhet.

Praktiskt skall emellertid programmet styras utifrån sitt övergripande intresse att bygga upp ett stöd till jämställdhetsintegrering. *JÄMI* kan därför inte i någon större utsträckning ”smältas ihop” med eller integreras i sekretariatets ordinarie verksamheten. *JÄMI* är beroende av särskilt utvald personal och särredovisning av ekonomi och verksamhet. Det är önskvärt att programmet lokaliseras till Gbg, men det är dock inte nödvändigt om annan lokalisering är lämpligare.

Vidareutveckling av metoder

Eftersom programmet inte medger forskning och/eller praktisknära uppföljningar måste metodutvecklingen ske som aktiviteter i form av dels sk metastudier av genomförda jämställdhetsinsatser och avslutad forskning sk följeforskning, dels erfarenhetsutbyten av ”best practices”. Bägge formerna tillåter jämförelser mellan olika angreppssätt, ansträngningar och resultat för att nå jämställdhet. Metodens effektivitet bör vara kopplad till resultatet – har jämställdheten förbättrats? Metoder och teorier hör ihop genom sin kontextbundenhet.

Fora för erfarenhetsutbyte

skapas både i ”verkligheten” och ”virtuellt”. Det är viktigt att dessa mötesplatser blir attraktiva, spännande och på sikt självgående. *JÄMI* arrangerar seminarier konferenser riktade till olika målgrupper och inbjuder till diskussioner och erfarenhetsutbyten med hjälp av innehållsrika och överskådliga webbsidor och nätverk mellan individer.

Informationsförmedling

JÄMI har en egen webbplats (länkad till sekretariatets) som innehåller nyheter, databaser för beprövade metoder översikt över jämställdhetsforskning och jämställdhetsforskare, beskrivning av jämställdhetsmålen, hänvisning till lagar och förordningar mm. *JÄMI* bör också ha ett nyhetsblad och tryckt information.

Förutsättningar för långsiktigt stöd

En marknad med kunniga och intresserade konsulter, som myndigheterna kan använda i sin verksamhetsutveckling, stimuleras i första hand av de medel som myndigheter kan söka hos olika finansiärer på området. Exempelvis borde SKL:s (Sveriges kommuner och landsting) 100 milj ge en ordentlig skjuts, liksom också ESF-rådets socialfondsmedel på drygt fyra miljarder för projekt som måste vara jämställdhetsintegrerade. Därtill är Vinnova och NUTEK viktiga finansiärer av jämställdhetsprojekt.

*JÄMI*s primära roll gentemot aktörerna inom det praktiska jämställdhetsarbetet är att ge visst riktat utbildningsstöd, utveckla metoder för jämställdhetsintegrering samt föreslå system för kvalitetssäkring, t ex kravprofiler vid upphandling av konsulter och ev certifiering.

JÄMIs roll gentemot myndigheterna är att utreda och känna till deras behov av stöd, skapa förutsättningar för ett erfarenhetsutbyte mellan myndigheter samt i någon mån kunna förmedla ett praktiskt stöd. Ambitionsnivån är att fånga in detta stödbehov hos i första hand de myndigheter som har direkta uppdrag om jämställdhetsintegrering i sina regleringsbrev och/eller instruktioner.

Redovisning/uppföljning

Programmet skall enligt regeringens anvisningar i beslutet delredovisas i Göteborgs universitets årsredovisning för 2009 och slutredovisas 2010-12-31

Kommunikationsplanplan

Programupptakt

Ett viktigt tillfälle för att uppmärksamma JÄMI blir under sekretariatets 10-årsjubileum 2008-10-22 kl 14-16, med efterföljande mingel i universitetshuset, GU. Under den hearing som sker är bl a statssekreterare Hallerby inbjuden att medverka och liksom universitetets rektor Pam Fredman.

Offentliggörande av JÄMI under hösten

Lanseringen under hösten sker dels via hemsidan inom nyhetsbevakningen länkad bl a till denna informationspromemoria och en broschyr/pressmeddelande för spridning samt muntligt vid flera tillfällen under hösten: 11/9 ”länsstyrelsens nätverksmöte för jämställdhet inom göteborgsregionen” i Gbg, 19-20/9 jämställdhetskonferens ”Att lyfta genus och jämställdhet i universitetet” i Linköping, 24/9 nätverksmöte med länens jämställdhetsexperter i Sthlm, 25-28/9 under bok- och biblioteksmässan i Gbg, 27-30/10 skolforum i Sthlm, 5/11 invigning av databasen GREDA i Gbg, 11/11 SKL:s sem om hållbar jämställdhet i Gbg, 12/11 ESF-rådets seminarium om jämställdhetsintegrering i Gbg, 14/11 HSVs nätverksmöte för universitetens och högskolornas jämställdhetshandläggare i Sthlm.

Officiell invigning av programmet JÄMI

Lanseringen bör ske under januari 2009 med en konferens riktad till programmets målgrupper.

Nationella sekretariatet för genusforskning, Göteborgs universitet
Box 200, 405 30 Göteborg
Telefon 031-786 56 00, fax 031-786 56 04
sekretariat@genus.se, www.genus.se
ISSN 1404-4781 ISBN 978-91-976979-9-6